

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **ЗАКОНОТВОРЧІСТЬ**

∨ Необхідна оборона: необхідність оновлення законодавчої бази

- **МІЖНАРОДНЕ ПРАВО**

∨ Стамбульська конвенція для України

№ 14 (199) СЕРПЕНЬ 2020

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА БІБЛІОТЕКА

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 14 (199) 2020

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

Ю. Половинчак

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск), Т. Дубас,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Глава держави підписав закон щодо
спрощення залучення інвестицій та
запровадження нових фінансових
інструментів.....3
Володимир Зеленський підписав закон
щодо оборонних закупівель.....4
Президент підписав закон щодо
сільськогосподарської кооперації.....4

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Беззуб І.

Необхідна оборона: необхідність оновлення
законодавчої бази.....5

Аулін О.

Стамбульська конвенція для України.....12

Аулін О.

Про ріелтерську діяльність в Україні.....15

УКРАЇНА У ФОКУСІ

ІНОЗЕМНИХ ЗМІ (1–31 липня 2020 р.).....17

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *38

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Глава держави підписав закон щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів

Президент Володимир Зеленський підписав Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» №738-ІХ, який Верховна Рада ухвалила 19 червня 2020 року.

Цей документ усуває низку проблем, які заважали повноцінному функціонуванню та подальшому розвитку ринків капіталу в Україні. Адже розбудова ринків капіталу, що повноцінно функціонують, є вкрай важливою для зростання української економіки.

Крім того, Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачене узгодження українського законодавства з нормами ЄС у сфері фінансових послуг, корпоративного управління та діяльності компаній.

Документ, що його підписав Президент, викладає у новій редакції закони України «Про цінні папери та фондовий ринок» (нова назва – Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки») та «Про товарну біржу» (нова назва – Закон України «Про товарні біржі»), а також вносить відповідні зміни до Цивільного, Господарського та Кримінального кодексів, Кодексу України з процедур банкрутства та низки законодавчих актів України. Таким чином, комплексно врегульовуються питання функціонування ринків деривативних (похідних) фінансових інструментів, ринків капіталу та організованих товарних ринків, а також розбудови їхньої інфраструктури.

Цей закон уніфікує підхід до організації торгівлі активами на товарних ринках з метою забезпечення прозорості цін, які формуються на таких ринках, та запобігання маніпулюванню на них.

Документ розширює перелік фінансових інструментів шляхом віднесення інструментів грошового ринку до фінансових інструментів,

а також запровадження нових видів цінних паперів – депозитних сертифікатів банку, зелених облігацій, опціонних сертифікатів, депозитарних розписок тощо.

У законі передбачено врегулювання відносин, що виникають під час розміщення та обігу цінних паперів, укладення й виконання деривативних контрактів та правочинів з ними.

Забезпечується захист прав власників облігацій, зокрема шляхом передбачення інституту зборів власників облігацій та колективного представника власників корпоративних облігацій, відповідно до найкращих світових практик.

Також документ містить перелік та опис видів професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках, опис вимог, що встановлюються до професійних учасників та до їхньої діяльності, зокрема обов'язків перед клієнтами.

Закон спрямований на впровадження на ринках капіталу України передової міжнародної практики, зокрема останніх законодавчих змін у Європейському Союзі та рекомендацій Міжнародної асоціації свопів та деривативів (ISDA).

Цей закон сприятиме ефективному розвитку ринків похідних фінансових інструментів; розбудові торговельної інфраструктури; розширенню спектру фінансових послуг; підвищенню ефективності та надійності функціонування ринків капіталу, розвитку ринку корпоративних облігацій і створенню умов для забезпечення ефективного захисту прав власників облігацій. Це своєю чергою сприятиме збільшенню інвестицій в економіку України, зокрема через підвищення довіри внутрішніх та іноземних інвесторів у результаті запровадження цивілізованих та уніфікованих правил на організованому ринку (*Офіційне інтернет-представництво Президента* (<https://www.president.gov.ua/news/glava-derzhavi-pidpisav-zakon-shodo-sproshennya-zaluchennya-62697>). – 2020. – 12.08).

Володимир Зеленський підписав закон щодо оборонних закупівель

Президент України Володимир Зеленський підписав Закон № 808-ІХ «Про оборонні закупівлі», який Верховна Рада ухвалила 17 липня 2020 року.

Документ визначає загальні правові засади планування, порядок формування обсягів та особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення, а також інших товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб безпеки й оборони.

Законом також визначається порядок здійснення державного та демократичного цивільного контролю у сфері оборонних закупівель.

Метою закону є визначення правових засад для забезпечення матеріально-технічних і наукових потреб сектору безпеки й оборони держави шляхом ефективного та прозорого здійснення оборонних закупівель із дотриманням заходів

захисту національних інтересів. Документ спрямований на створення конкурентного середовища, запобігання корупції у сфері оборонних закупівель, розвиток добросовісної конкуренції, а також забезпечення ефективного та прозорого планування, реалізації та контролю за здійсненням оборонних закупівель.

Крім того, закон передбачає гармонізацію законодавства України у сфері оборонних закупівель з положеннями Директиви 2009/81/ЄС відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (*Офіційне інтернет-представництво Президента* (<https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-pidpisav-zakon-shodo-oboronnih-zakupivel-62689>). – 2020. – 12.08).

Президент підписав закон щодо сільськогосподарської кооперації

Президент України Володимир Зеленський підписав Закон № 819-ІХ «Про сільськогосподарську кооперацію», який Верховна Рада ухвалила 21 липня 2020 року.

Документ урегулює правовідносини щодо утворення, діяльності та припинення сільськогосподарських кооперативів з урахуванням міжнародних стандартів і найкращих світових практик.

Закріплюються на законодавчому рівні принципи утворення та діяльності сільськогосподарських кооперативів, зокрема: демократичність, добровільність та відкритість кооперативного членства; обов'язковість участі члена у господарській та іншій діяльності кооперативів та їхніх об'єднань; автономність, незалежність, співпраця кооперативів; сприяння їхньому розвитку (освіта, навчання, інформація) та врахування інтересів територіальної громади.

Також вносяться зміни до Господарського та Цивільного кодексів України, законів України «Про фермерське господарство», «Про кооперацію» та «Про особисте селянське господарство», якими, зокрема, передбачено усунення законодавчих колізій, врегулювання перехідних відносин діяльності сільськогосподарських виробничих кооперативів, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та їхніх об'єднань на момент набрання чинності цим законом.

Впровадження норм закону сприятиме розвитку сільськогосподарських кооперативів, збільшенню їхньої ринкової частки у виробництві та реалізації сільгосппродукції, що своєю чергою має посилити конкурентоспроможність малих і середніх виробників та прискорити розвиток сільських територій (*Офіційне інтернет-представництво Президента* (<https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodo-silskogospodarskoyi-kooperaci-62685>). – 2020. – 12.08).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

I. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Необхідна оборона: необхідність оновлення законодавчої бази

Тема самооборони в нашій країні є вкрай актуальною. Кількість кримінальних злочинів зростає і більшість людей не відчуває себе захищеною та в цілковитій безпеці. У кримінальному законодавстві більшості країн обов'язково передбачено право громадян на самооборону, право захищати себе, свою сім'ю, своє майно від злочинного посягання. Таке право є і у громадян України.

Реалізація такого права повинна відбуватися виключно в правовому полі і згідно з принципами верховенства права – тож законодавство потребує чітких правил самозахисту, що виключали б можливість подвійного трактування.

Право на самооборону передбачено ч. 2 ст. 27 Конституції України, яка наголошує, що «кожний має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань». Це право є невідчужуваним та відноситься до будь-якої особи, яка знаходиться на території України.

Конкретизація цього конституційного положення знайшла своє відображення в ст. 36 Кримінального кодексу України (КК), яка виступає в якості гарантії реалізації права кожного на самозахист. Зокрема, з метою її доповнення, законодавець закріпив у ст. 36 КК поняття необхідної оборони, як набір дій, спрямованих на захист своїх або чужих законних прав та інтересів, а також інтересів суспільства і держави від злочину (правопорушення). При необхідній обороні допускається заподіяння шкоди нападаючому, якої достатньо в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання. При цьому не можна допускати перевищення меж необхідної оборони.

Перевищення меж необхідної оборони – це умисне заподіяння нападаючому тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання

або обстановці захисту. За таке діяння настає кримінальна відповідальність за статтями 118 (умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони) і 124 (умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони) КК України.

Для того, щоб встановити наявність або відсутність ознак перевищення меж необхідної оборони, суди повинні враховувати не тільки відповідність або невідповідність знярядь захисту і нападу, а й характер небезпеки, яка загрожувала особі, що захищалася, і обставини, які могли вплинути на реальне співвідношення сил, зокрема: місце і час нападу, його раптовість, неготовність до його відбиття, кількість нападників і тих, хто захищався, їхні фізичні дані (вік, стать, стан здоров'я) та інші обставини, зазначається в постанові пленуму Верховного Суду України № 1 від 26 квітня 2002 р.

Водночас існують і передбачені законом винятки щодо встановлення меж необхідної оборони. Цими винятками є: напад озброєної особи, напад групи осіб або протиправне насильницьке вторгнення в житло чи інше приміщення, що перебуває у власності. У таких випадках шкода, заподіяна особі, яка посягає, не обмежена ніякими межами, аж до позбавлення нападника життя. Тобто має право застосовувати зброю чи інші засоби, предмети для захисту себе, рідних, власності, і це не буде перевищенням меж необхідної оборони й не матиме наслідки кримінальної відповідальності.

Але з урахуванням єдиного нюансу: якщо застосовується вогнепальна зброя, вона має бути придбана чи отримана в користування абсолютно легально. Це випадки, коли учасники бойових дій отримували бойовий пістолет, як іменну вогнепальну зброю. Або коли зброя: пістолет, карабін чи мисливська рушниця

офіційно придбана в крамниці й належно зареєстрована в правоохоронних органах.

В американському праві уже понад 100 років діє так званий закон «Castle Doctrine», реалізований в законодавстві більшості штатів. Відповідно до даної доктрини, місце проживання (а в ряді штатів – будь-яке займане на законних підставах місце, і навіть ваше авто), є недоторканим, а проникнення в нього без дозволу свідомо злочинно. «Castle Doctrine» надає законне право атакувати особу, що вторглася в житло, будь-якими доступними засобами, аж до заповідання останньому смерті. Принцип означає, що заповідання смерті особі, що незаконно проникла до житла, може бути виправдано судом як допустима міра необхідної оборони, без необхідності додаткових обґрунтувань заповідання смерті.

Подібні норми реалізовані в багатьох країнах світу з тими чи іншими відмінностями, і Україна не стала винятком. На жаль, поза домом нашим громадянам захищатися поки нічим. Ефективної і компактною зброєю самооборони в українців просто немає, як немає і закону «Про зброю».

Чим же в нашій країні дозволяється оборонятися, крім власних кулаків? Порядок володіння, застосування, придбання і зберігання засобів самооборони регулюється в Україні трьома нормативно-правовими актами:

– Постановою ВРУ «Про право власності на окремі види майна» від 17.06.1992 р. № 2471-ХІІ;

– Постановою КМУ «Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівливої дії» від 07.09.1993 р. № 706;

– Наказом МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення вогнепальної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, заряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї і вибухових матеріалів» від 21.08.1998 р. № 662.

Згідно з цими документами, громадяни України з дозволу органів внутрішніх справ мають право володіти:

– вогнепальною гладкоствольною мисливською зброєю. Дозвіл видається органами внутрішніх справ за місцем проживання особам, які досягли 21-річного віку;

– вогнепальною мисливською нарізною зброєю (мисливські карабіни, гвинтівки, комбінована зброя з нарізними стволами). Дозвіл видається органами внутрішніх справ особам, які досягли 25-річного віку;

– газовими пістолетами, револьверами і патронами до них, зарядженими речовинами сльозогінної та дратівної дії. Дозвіл видається органами внутрішніх справ за місцем проживання особам, які досягли 18-річного віку;

– холодною зброєю та пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів в секунду. Дозвіл видається органами внутрішніх справ особам, які досягли 18-річного віку.

Загальнодоступними для українців при самообороні є всього два види зброї – це газові балончики та пневматична зброя під патрон Флобера. Для її використання та придбання не потрібен спеціальний дозвіл, що є позитивним аспектом. Проте її спиняюча сила не дуже сильна.

Перед застосуванням спеціальних засобів самооборони громадянин, якщо є можливість, зобов'язаний попередити нападника про свій намір їх застосувати. Забороняється застосовувати спеціальні засоби самооборони у разі значного скупчення людей, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи.

Отже, кожен громадянин повинен чітко розуміти, що носіння зброї повинно бути законним.

Тема необхідної оборони та самооборони завжди була у центрі дискусій. Сьогодні правники констатують певну недосконалість вітчизняного інституту необхідної оборони.

Українське законодавство в сфері самооборони має певні вади в текстах, і значні – в їх імплементації як правоохоронними, так

і судовими органами. Юристи наголошують на тому, що ст. 36 КК України має загальний характер і належним чином не роз'яснює усіх особливостей оборони. Більшість судових справ за статтями 118, 124 та 115 викликають дискусії у суддів, прокурорів, адвокатів та громадськості.

Відсутність у законодавстві про необхідну оборону чітких формулювань, які ми маємо на сьогодні, тягне за собою неоднакове їх розуміння в суспільстві і є однією з важливих причин, які стримують практичну реалізацію права на необхідну оборону. З одного боку, законодавство наділяє правом захищатися, з іншого – треба враховувати межі необхідної оборони, щоб з потерпілого не перетворитися в нападника.

Саме наявність в законі таких оціночних понять як «шкода, необхідна і достатня в даній обстановці» або «шкода, що явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту» поставили людину, яка захищається, у край невигідне становище по відношенню до нападаючого. Оскільки, виходячи із закону, розмір шкоди, яку завдають засобами захисту, приблизно повинен дорівнювати розміру шкоди, що завдається посяганням. Але як в момент небезпеки, перебуваючи в стресі, людина, яка захищається, зможе визначити, наскільки шкода від її захисту рівносильна шкоді від нападу?

З такою логікою нападник може легко перетворитися на жертву, а той, хто захищається, навпаки – стане злочинцем. При такому підході суди просто ламають долі тисяч порядних, сміливих людей, переконуючи їх тим самим, залишатися осторонь, проходити повз.

Як застерігає адвокат, кандидат юридичних наук Д. Головін, ст. 36 ККУ – одна з тих, що містить чимало підводних каменів як у тлумаченні, так і у застосуванні, адже за наявності лише певних обставин необхідна оборона визнається правомірним вчинком. Таку ж думку висловив і керуючий партнер АО «Клочков та партнери» В. Клочков. Якщо уважно вчитатися у вітчизняне законодавство, то виявиться що право на самооборону є, але користуватися ним треба дуже обережно, наголошує адвокат.

У своїх коментарях адвокат АО «Клочков та партнери» О. Кудрявцев зазначає, що суперечки навколо необхідної оборони та перевищення її меж точаться вже не одне десятиріччя, і з цього питання існують полярні думки. Дехто вважає, що держава не має права карати людину за тяжкі наслідки самозахисту, оскільки сама ж і не забезпечила надійний захист. Інші говорять, що карати за перевищення меж необхідної оборони потрібно, оскільки острах такого покарання є певним стримуючим фактором від надмірного завдання шкоди. На думку адвоката, не можна просто взяти й викреслити із законодавства інститут «перевищення меж необхідної оборони» і, відповідно, покарання за нього, але можна щоденною роботою в судових процесах спонукати суддів більш глибоко оцінювати обставини справи, добиватися, щоб така оцінка не була шаблонною. Адже поганий закон у руках хороших юристів автоматично стає хорошим, і навпаки, зазначив О. Кудрявцев.

Тому, на думку представників партії «Демократична Сокира», потрібно законодавчо розширити права українців захищати власне життя, здоров'я, майно, а також життя та здоров'я своїх близьких, так, щоб громадянин міг не боятися, що його зроблять за це винним. Зокрема, внести зміни до Конституції України, Законів України та підзаконних актів, які унеможливають безпідставне покарання громадянина за реалізацію свого конституційного права на захист життя та майна. Вони також переконані в необхідності розвивати правову свідомість та грамотність громадян в частині законного використання сили для самозахисту за допомогою різних форм адвокації та інформаційних кампаній.

В ході обговорення змісту ст. 36 ККУ та практики судів першої інстанції учасники дискусії «Фахове обговорення правових проблем необхідної оборони в Україні», організованої Комітетом з міжнародного права та Комітетом з кримінального права та процесу за підтримки молодіжного комітету НААУ NextGen (25 червня 2020 р.), дійшли спільної думки про те, що поняття необхідної оборони застосовується у досить звуженій інтерпретації і, як правило, не на користь особи, яка зазнала

нападу і була змушена захищатися. Фактично, судова практика зводиться до дилеми «сісти або померти» для того, хто вчинив самостійний опір нападнику або групі таких осіб.

На думку голови Комітету НААУ з міжнародного права В. Власюка, в українському кримінальному законодавстві при визначенні меж самооборони також варто передбачити випадок, коли вчинено напад на особу, яка уже піддавалася нападам або очікувала на них. Чинне законодавство наразі не враховує особливості, коли особа стає об'єктом повторних або очікуваних нападів.

У свою чергу, заступник генерального директора ДП «Сетам» з юридичних питань М. Писанчин запропонував деталізувати і значно модернізувати ст. 36 КК, зокрема, законодавчо вирішити питання надання права на володіння зброєю, яке забезпечує можливості самозахисту в інших країнах (розширити поняття зброї нападу, наприклад, включити до нього сокиру або інші подібні предмети, які часто застосовуються як зброя в таких випадках).

Отже, питання захисту свого життя та покарання за наслідки самооборони в Україні є дуже суперечливим як з юридичної, так з морально-етичної точки зору. Крім того, не менш гострим є питання легалізація зброї.

Одним із шляхів вирішення проблеми легалізації зброї є ухвалення закону «Про зброю», який би визначив основні принципи поведіння, використання, придбання, ввезення, маркування, а також порядок отримання дозволів на зброю. Україна станом на 2020 р. залишається єдиною державою в Європі, яка не має власного закону, який би регулював обіг цивільної вогнепальної зброї.

Дискусії щодо необхідності закону, котрий врегулював би обіг зброї серед цивільного населення, тривають уже не перший рік та поділили суспільство на два табори.

Одна частина українців вважає, що вогнепальна зброя є найефективнішим засобом реалізації громадянами конституційного права на самозахист, адже правоохоронна система не захищає. Інша побоюється, що Україна перетвориться на Чикаго часів Аль Капоне.

Адже країна в стані війни і так переповнена зброєю, а тут ще й дозволять її спокійно купувати в магазинах.

У вересні 2019 р. в парламенті зареєстровано законопроект № 1222 «Про зброю». Документ авторства народних депутатів від фракції «Слуга народу» І. Фріса й О. Матусевича був розроблений за участі Української асоціації власників зброї, руху власників зброї «Твій голос вплине», авторитетних зброярських юристів та адвокатів.

На необхідності законодавчого врегулювання обігу зброї наполягають, зокрема, голова громадської організації «Асоціація політичних наук» Д. Сінченко, представник руху власників зброї «Твій голос вплине» С. Кривець, юрист Національного корпусу В. Шендибило, експертка Центру структурної політології «Вибір» Л. Брудницька. Експерти впевнені, що прийняття закону про зброю допоможе реалізувати право українців на захист життя, адже сьогодні законослухняні громадяни фактично залишаються беззбройними, тоді як злочинці володіють зброєю.

Так, Д. Сінченко вважає, що легалізація зброї автоматично знижує рівень злочинності, що демонструє практика сусідніх держав. Проте, на думку експертки програми реформування правоохоронної і судової систем аналітичного центру «Український інститут майбутнього» Т. Ющенко, однозначної відповіді на запитання «чи доцільно дозволяти громадянам вільно володіти зброєю» не має жодна держава в світі.

Натомість Д. Головін переконаний, що рівень злочинності залежить не стільки від законів про зброю, їх кількості, скільки від соціального та економічного розвитку суспільства, що виступає однією з головних ознак злочинності. Тому в одних країнах багато зброї та менше злочинів, в інших – менше зброї та багато злочинів.

Про легалізацію зброї потрібно говорити після вилучення незаконної зброї і з урахуванням думки експертів, але в першу чергу – після того, як закінчаться бойові дії в Україні, переконаний глава Національної поліції І. Клименко.

Експерти «Українського інституту майбутнього» також впевнені, що зростанню

рівня злочинності сприяє, насамперед, нелегальний обіг зброї між громадянами, які проживають в зоні АТО, і іншою частиною України. Ситуацію міг би виправити закон, що дозволяє громадянам мати зброю (звичайно за винятком людей, які мають психічні захворювання), вважає юристка Т. Ющенко.

Легалізація короткоствольної вогнепальної зброї в Україні призведе до того, що з'являтися в громадських місцях стане небезпечно. Таку думку висловив експерт з кримінального права Г. Усатий, коментуючи законопроект про обіг зброї. За його словами, для легалізації «короткостволу» в Україні необхідно спочатку створити серйозні запобіжники. Через шалений рівень корупції немає гарантії, що не будуть купуватися медичні довідки від психіатра або нарколога, зазначив експерт.

Своєю чергою, експерт Українського інституту дослідження екстремізму Р. Старовойтенко не вважає за необхідне ухвалення закону про зброю. Адже, за його словами, в Україні існує достатньо ліберальне законодавство, яке регулює питання купівлі, продажу та обігу цивільної зброї.

Слід також зазначити, що частина експертів взагалі сумнівається, що парламентарі зможуть ухвалити дійсно грамотний текст закону.

Світовий досвід свідчить, що вогнепальна зброя є найефективнішим засобом реалізації громадянами конституційного права на самозахист. Переважна більшість розвинених країн світу (усталених демократій) забезпечили таке право своїм громадянам, що сприяло зменшенню кількості насильницьких злочинів проти особи та корисливо-насильницьких злочинів проти власності.

Лише три конституції в усьому світі все ще містять чітко сформульоване право на носіння вогнепальної зброї – це Гватемала, Мексика та США. Наприклад, ст. 10 Конституції Мексики зазначає, що мешканці Об'єднаних Штатів Мексики мають право володіти зброєю будь-якого виду для свого захисту та законної самооборони, окрім тієї, що чітко заборонена законом, або тієї, використання якої держава залишає виключно за збройними силами, флотом чи національною гвардією; але особи

не можуть носити зброю в межах населених пунктів, не дотримуючись положень, встановлених поліцією.

В контексті європейських цінностей та практик жодна з європейських конституцій не передбачає збройного самозахисту та не гарантує права на носіння чи володіння вогнепальною зброєю на індивідуальному рівні. Останнє зазвичай врегульоване звичайним законодавством, яке, у свою чергу, повинно відповідати вимогам та обмеженням, розробленим Радою Європи та ЄС.

З огляду на зростання злочинності із застосуванням вогнепальної зброї та її міжнародне поширення, Комітет Міністрів закликав країни-члени європейської спільноти прийняти законодавство, яке спрямоване на заборону певних видів зброї для фізичних осіб (наприклад, автоматична зброя, короткоствольна зброя для стрільби свинцевими боєприпасами і т. ін.), встановлення вимоги щодо одержання дозволу на інші типи зброї (наприклад, вогнепальна зброя з довжиною ствола менше ніж 30 см) та впровадження обов'язкового декларування певних типів зброї.

Спільні вимоги ЄС вважаються мінімальними і не забороняють країнам-членам ЄС впроваджувати суворіші обмеження. Для досягнення цих цілей європейські країни вжили достатніх законодавчих заходів, хоча і з певними відмінностями у прийнятому законодавстві залежно від країни. Загалом національне законодавство намагається досягти балансу між контролем володіння вогнепальною зброєю, захистом життя осіб та врахуванням обґрунтованих інтересів осіб, що бажають придбати зброю для спорту, полювання чи самозахисту. Такий підхід включає регулювання придбання та володіння зброєю, передбачає розвинуту систему правил маркування, реєстрації та зберігання зброї, встановлює підстави для відкликання дозволу та кримінальне покарання за порушення законодавства.

Наприклад, в Німеччині відповідні положення викладено в звичайному законі «Про зброю», який доповнено низкою підзаконних актів. Закон визначає дві категорії

зброї: 1) заборонена зброя; та 2) зброя, що потребує ліцензії або дозволу, окрім газових та сигнальних пістолетів, які можна придбавати без будь-якого дозволу. Ліцензію може бути надано тільки особі, яка досягла 18 років, є фізично та психічно дієздатною для володіння зброєю, може продемонструвати шляхом спеціального тестування, що має відповідний технічний досвід безпечного поводження зі зброєю, може довести потребу у придбанні зброї та має поліс страхування відповідальності. У випадку попередньої судимості за певні злочини, членства у незаконній організації чи алкоголізму особа не може вважатися «достатньо надійною» для володіння зброєю. Необхідність у придбанні зброї визначається, наприклад, якщо особа, що звертається із запитом, перебуває в небезпеці (наприклад, прокурор, що розслідує справи з організованої злочинності), або якщо особа, що звертається із запитом, практикує стрільбу по мішенях як вид спорту. Більше того, закон розрізняє дозвіл на придбання та володіння зброєю та дозвіл на носіння зброї поза межами житла особи. Для останнього необхідно подавати окремий запит та виконувати певні вимоги. Отже, володіння чи носіння вогнепальної зброї без необхідного дозволу становить кримінальний злочин.

Подібні законодавчі положення прийнято і в інших країнах-членах ЄС. Так, у Франції особа, що бажає придбати вогнепальну зброю з метою самозахисту, може одержати дозвіл, якщо зможе продемонструвати, що зазнає серйозного ризику для своєї безпеки.

Загалом, світовими лідерами у володінні населенням вогнепальною зброєю є США, Швейцарія та Фінляндія з показником від 88 до 45 одиниць цивільної вогнепальної зброї на 100 осіб. В Україні цей показник становить лише 5,5 одиниці.

Слід зазначити, що надання права власності на зброю має потужний запобіжний потенціал. Як свідчить практика, у більшості країн, що прийняли відповідні закони (Молдова, Естонія, Латвія, Грузія та ін.), насильницька злочинність з застосуванням зброї скоротилась вдвічі. В Естонії дозвіл на придбання короткоствольної вогнепальної зброї було узаконено у 1992 р.

Як результат, за сім наступних років рівень злочинності знизився на 80 %. У Польщі громадяни також отримали можливість вільно купувати, носити й зберігати зброю, що призвело до зниження рівня злочинності на 34 %. У Словенії ж цей показник знизився на 50 %.

Водночас введення жорстких правил і обмежень щодо володіння цивільною зброєю у Великій Британії призвело до стрімкого зростання кількості злочинів проти особи та корисливо-насильницьких злочинів.

Досвід вищезазначених країн засвідчує, що офіційно зареєстрована цивільна зброя (у т. ч. короткоствольна) використовується при вчиненні умисних злочинів менш ніж у 0,001 % випадків від загальної кількості злочинів.

Сьогодні за інформацією МВС громадяни України легально володіють близько 1,3 млн одиниць вогнепальної зброї, при цьому випадків використання легальної зброї (включно з необережними поводженням та випадками застосування зброї для необхідної оборони) є надзвичайно мало. У загальній масі злочинів цей показник не перевищує 0,00006 %.

В основному при вчиненні злочинів застосовується нелегальна вогнепальна зброя, кількість якої в Україні надзвичайно велика. Так, за даними організації Small Arms Survey (Женева, Швейцарія), яка досліджує питання обігу нелегальної вогнепальної зброї у світі, в Україні в незареєстрованому обігу перебуває від 3 до 5 млн одиниць вогнепальної зброї. Наявність збройного конфлікту на Сході України призвів до того, що з зони бойових дій на територію України потрапило, за деякими оцінками, від 700 до 800 тис. одиниць вогнепальної зброї. Звичайно, що більшість з них перебуває в руках у громадян, які не мають наміру використовувати її в якості зброя злочину, але велика кількість з неї потрапила і в руки злочинного елемента. Прийняття пропонованого закону стимулюватиме тих з громадян, які на сьогодні володіють вогнепальною зброєю незаконно, легалізувати її, що позитивно вплине на загальну криміногенну ситуацію, полегшить процес розкриття та розслідування злочинів.

Отже, закордонний досвід легалізації зброї свідчить, що рівень злочинності зменшується в рази, якщо населення має право легально купувати, зберігати, носити та застосовувати короткоствольну зброю з метою самозахисту. Не обов'язково застосовувати зброю, лише сама її наявність у населення тримає у страху і змушує дотримуватися закону всіх без винятку. Наявність закону про законний обіг вогнепальної зброї – це демократична свобода, яка формує потенціал захищеності самого суспільства. Повна відсутність зброї у пересічного населення властива лише тоталітарним режимам.

Таким чином, самооборона – одне з найважливіших прав, яке може захистити життя та здоров'я особи від неправомірних посягань. Право на самооборону гарантовано Конституцією України та КК всім громадянам, які знаходяться на території нашої держави. При цьому, потрібно завжди доцільно обирати засіб захисту, так як КК передбачає кримінальну відповідальність за перевищення меж необхідної оборони. Важливо пам'ятати, що самооборона повинна бути необхідним захистом свого життя, і в жодному разі не переростати у помсту, умисне нанесення тілесної шкоди, чи навіть вбивство, аби з оборонця не перетворитись на злочинця.

Зважаючи на те, що держава наразі не в змозі убезпечити своїх громадян від злочинних посягань, володіння громадянами вогнепальною зброєю може бути визначальним стримувальним фактором для значної частини злочинців (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: сайт «Львівські»* (<https://lvivski.in.ua/articles/vbivstvo-zlodia-pri-vtorgnenni-v-zitlo-perevisenna-mez-samooboroni-ci-pravomirni-dii>); *сайт Адвокатського*

об'єднання «Клочков та партнери» (<http://klochkov.partners.ua/news/samooborona-chem-mozhno-zashhitit-sebya-pri-napadenii/>); *сайт Травматик* (<http://www.travmatik.com/2013/08/castle-doctrine-ukraine/>); *порталі Lexinform.com.ua* (<https://lexinform.com.ua/v-ukraini/sprava-sternenka-yurysty-pro-neobhidnu-oboroni-i-pravo-vzagali/>); *веб-сайт «Громадське Телебачення»* (<https://hromadske.ua/posts/kart-blansh-chi-pravo-na-samozahist-yak-ukrayinske-zakonodavstvo-rozmezhovuye-vbivstvo-za-umislom-ta-samooboroni>; <https://hromadske.ua/posts/novij-glava-nacpoliciyi-podilivsya-bachennyam-shodo-legalizaciyi-zbroyi-narkotikiv-ta-prostituciyi>); *веб-сайт телеканалу новин «24»* (https://24tv.ua/kvartirni-kradizhki-yak-zahistiti-zhitlo-nerterminovi-novini_n1386631; https://24tv.ua/legalizatsiya_zbroyi_v_ukrayini_plyusi_ta_minusi_legalizatsiyi_zbroyi_n1271694); *сайт Національна Асоціація Адвокатів України* (<https://unba.org.ua/news/5623-kriminalnij-kodeks-v-chastini-neobhidnoi-oboroni-potribno-znachno-onoviti--pidsumki-diskusii-2-komitativ-naau.html>); *Інформаційний портал власників зброї ZBROYA.info* (https://zbroya.info/uk/blog/18159_zdrastui-zbroie/); *веб-сайт «Західної інформаційної корпорації»* (https://zik.ua/news/2018/07/27/ekspert_z_kryminalnogo_prava_zasterig_vid_legalizatsii_korotkostvolu_1374907); *сайт «СЕГОДНЯ.ua»* (<https://www.segodnya.ua/ua/ukraine/svobodnoe-vladenie-oruzhiem-razgul-prestupnosti-ili-pravo-na-samozashchitu-1111541.html>); *аналітична платформа VoxUkraine* (<https://voxukraine.org/uk/the-right-to-armed-self-defence-ua/>); *інтернет-видання Консерватор* (<https://conservatorjournal.com/guns>).

О. Аулін, канд. філос. наук, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Стамбульська конвенція для України

У травні 2011-го Україною однією з перших була підписана Стамбульська конвенція. І ось не пройшло й десяти років, коли наше суспільство віддало більш ніж 25000 голосів своїх громадян, щоб звернутися до Президента України з петицією щодо ратифікації Конвенції. Володимир Зеленський зі свого боку пообіцяв винести на розгляд парламенту такий законопроект. Можуть виникнути запитання, що це є за Конвенція, і чому її так довго не ратифікує ВР України.

Відповідаючи на перше запитання варто зазначити, що мова йде про Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, яку для більшої зручності називають Стамбульською, а в нашому випадку – просто Конвенцією. Станом на січень 2020 року Конвенцію підписали 44 європейських країни, а також Вірменія. Із 45 підписантів не ратифікували – 14 країн (якщо рахувати з Україною). Все та ж Вірменія, Латвія і Литва, Молдова, Болгарія, Угорщина, Чехія і Словаччина. А ще Греція, Ірландія, Велика Британія, Ліхтенштейн і Люксембург. Відверто говорячи, остання трійка сильно здивувала і водночас зруйнувала концепцію, що почала складатися: а саме, «непідписанти» – це переважно країни колишнього соцтабору, або ті, кого не можна зарахувати до економічно благополучних представників Заходу як, наприклад, Грецію та Ірландію. Також спантеличила позиція «третьої балтійської сестри» – Естонії і самої, переважно мусульманської, Туреччини.

Концепція починається такими словами: «Щоденно суттєва кількість жінок і дівчат у країнах РЄ [Ради Європи] страждає від насильства. Жінки та дівчата часто стикаються з серйозними видами насильства, такими як домашнє насильство, сексуальне насильство, зґвалтування, примусовий шлюб та ушкодження статевих органів. Воно також може бути психологічне та полягати в словесних образах,

критиці, ізоляції, погрозах, залякуванні та переслідуванні. Те, що насильство не фізичне, не означає, що воно менш небезпечне чи суворе. Правопорушники та жертви існують серед усіх верств населення. Страждають не лише потерпілі, але й діти, що стають свідками насильства, також зазнають травм».

Звідси витікають цілі Конвенції:

- захистити жінок від усіх форм насильства та попереджати, переслідувати і викорінювати насильство по відношенню до жінок і домашнє насильство;
- сприяти викоріненню всіх форм дискримінації щодо жінок і заохочувати справжню рівність між жінками і чоловіками, в тому числі шляхом розширення можливостей жінок;
- розробляти комплексні рамки, політику і заходи для захисту і надання допомоги всім жертвами насильства по відношенню до жінок і домашнього насильства;
- сприяти міжнародному співробітництву з метою викорінення насильства щодо жінок та домашнього насильства;
- надавати підтримку і допомогу організаціям і правоохоронним органам в здійсненні ефективної співпраці для прийняття комплексного підходу до викорінення насильства щодо жінок та домашнього насильства.

У статті четвертої йдеться про те, що країни-підписанти повинні вживати необхідних законодавчих та інших заходів для забезпечення і захисту прав кожної людини, перш за все жінок, задля того, щоб жити без насильства в суспільній та приватній сфері.

Марина Барановська із Deutsche Welle відмічає, що лише в 2019 році на «гарячу лінію» української поліції надійшло понад 115 тисяч дзвінків від жертв насильства в сім'ї. Щодня правоохоронні органи фіксують близько 300 фактів домашнього насильства – насамперед, щодо жінок і дітей. Але це тільки вершина айсберга – за неофіційною статистикою,

домашнє насильство коли-небудь відчувала на собі кожна третя українка. Характерно також, що більшість жертв в основному приховують факти побоїв, зґвалтувань і принижень: за допомогою звертається лише одна з п'яти. На думку журналістки, нератифікована в Україні Конвенція як раз і є одним із найдієвіших міжнародних актів у сфері захисту прав жінок.

Що ж може заважати ратифікації стамбульського договору? Виявляється у всьому винуваті «гендер» та «гендерна ідентичність», що крім вище наведених цілей та принципів також містяться в тексті Конвенції. Наприклад, саме ці три слова провалили голосування, яке відбулося в українському парламенті в 2016 році, коли більшість депутатів вирішили, що в Конвенції містяться «норми, які не прийнятні для українського суспільства і української духовності». Парламентарі визнали, що внесення цих визначень у законодавче поле може стати основою для подальшої підміни «звичного поняття біологічної статі» і сприяти пропаганді одностатевих шлюбів.

Іншої думки притримується уповноважена уряду України з питань гендерної політики Катерина Левченко: «Поняття» гендер «жодним чином не замінює і не підміняє поняття» статі «, – говорить вона у бесіді з DW. Потужну протидію ратифікації Стамбульської конвенції Левченко, серед іншого, пояснює реакцією на посилення у всьому світі руху за права жінок. На її думку, прихильники так званих «традиційних цінностей» бачать в цьому нападку на підвалини суспільства, заснованого на патріархальному укладі й дискримінації. «Але в сучасному світі політикам і громадським діячам соромно зізнатися в тому, що вони не хочуть надати жінкам рівні права і можливості з чоловіками. Тому вони прикриваються ідеєю боротьби з «гендерної ідеологією», підміняючи нею поняття гендерної рівності – рівності прав і можливостей чоловіків і жінок», – вважає уповноважена.

Для ратифікації ВР України Стамбульської конвенції необхідно, щоб за неї проголосували 226 депутатів із 423. «Противники конвенції в парламенті нещодавно створили міжфракційне об'єднання». За сімейні цінності», до складу

якого увійшли 307 осіб. Тому перспективи ратифікації Конвенції не надто високі, підкреслює депутат парламентської фракції партії «Слуга народу» Марина Бардіна. Колега Бардіної по парламенту, один з організаторів об'єднання «За сімейні цінності», Святослав Юраш, коментуючи ситуацію, дійшов до висновку, що голосування за Конвенцію більшістю депутатів можливе в тому випадку, якщо в неї будуть внесені правки, відповідні українським реаліям. При цьому він наводить приклад Польщі і Мальти, а також звертає увагу на наявність в Україні законів про протидію домашньому насильству (за якими вже є засуджені).

Йдеться про Закони України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII та «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації Положень Конвенції Ради Європи про Запобігання насильству Стосовно жінок и домашньому насильству та боротьбу з цими явищами від 6 грудня 2017 року № 2229-VIII». До речі, під час обговорення цих нормативно-правових актів на рівні законопроектів, Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій звернулася до керівництва Верховної Ради і парламентських фракцій з проханням прийняти їх. Свою позицію ВРЦРО пояснювала тим, що згадані законопроекти, спрямовані на протидію домашньому насильству, в тому числі по відношенню до жінок. Крім того вони імплементують основні положення Стамбульської Конвенції, уникаючи при цьому проблемної термінології («гендер», «нестереотипні гендерні ролі», «сексуальна орієнтація» і т.д.), що, на погляд ВРЦРО, перешкоджає ратифікації цієї Конвенції не тільки в Україні, а й іншими членами Ради Європи. Поруч з цим слід зазначити, що ратифікувати Конвенцію Україну неодноразово закликали Європейський Союз і Рада Європи. Про необхідність прийняття документа регулярно говорять і експерти міжнародної організації Amnesty International.

Президент Міжнародного жіночого правозахисного центру «Ла Страда –

Україна» Ольга Калашник вважає, що наявне в Україні законодавство про запобігання та протидію домашньому насильству потребує вдосконалення, оскільки відображає далеко не всі положення Стамбульської конвенції. Ратифікувавши її, Україна зобов'язана буде привести своє законодавство у відповідність з усіма стандартами Конвенції, а спостерігати за цим буде моніторинговий комітет Ради Європи. Крім того, Україна зможе отримати профільну підтримку міжнародної спільноти з усіх питань, пов'язаних з боротьбою з домашнім насильством. Позицію «Ла Стради» підтримують доктор юридичних наук Іван Тітко і кандидатка юридичних наук Олена Харитонова з Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Правники звертають увагу на те, що комплексний характер захисту жертв домашнього насильства забезпечується саме вимогами Стамбульської конвенції про зміну концепції провадження приватного обвинувачення в такий спосіб, щоб держави запровадили заходи, які могли б розірвати «замкнене коло» домашнього насильства.

У свою чергу керівник правового напрямку Асоціації сексологів та сексотерапевтів України Євгенія Колько, торкаючись проблеми ратифікації Конвенції, говорить про те, що остання викривляє поняття. «Серед підстав для дискримінації Рада Європи включає: гендер, сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність. Цим вона фактично підвищує статус ЛГБТ та надає їм додаткові права. І реалізовувати ці права вони будуть за гроші українських платників податків», – запевняє юрист. Наразі Конституція України, Сімейний кодекс визначають шлюб як союз чоловіка та жінки. Відповідно діти мають право на виховання в сім'ї, де є мама і тато. Колько переконана, що Стамбульська конвенція несе ризик легалізації одностатевих шлюбів. Аналізуючи статтю 14 Конвенції Колько приходиться до висновку: «Якщо Україна ратифікує Стамбульську конвенцію в такому вигляді як вона є, то поняття гендер, сексуальна орієнтація,

гендерна ідентичність стануть частиною українського законодавства... В контексті нового поняття «гендер», яке підмінює поняття біологічної статі, дітям будуть на державному рівні розповідати про вільний вибір статі та сексуальної орієнтації. Якщо зараз є спроби, інколи успішні по впровадженню таких уроків сексуальної освіти громадськими активістами із ЛГБТ спільноти, які школа чи батьки можуть блокувати, то після ратифікації Стамбульської конвенції такі уроки будуть впроваджені як обов'язкові, будуть частиною навчальної програми на всіх рівнях освіти від початкової до вищої».

Отже чергова спроба ратифікувати Стамбульську конвенцію скоріш за все стане «Стамбульським дежавю», коли всі: і парламентарі і церква і громадськість проти домашнього насильства, проте дати йому рішучу відсіч не в змозі, тому що не чують один одного. Відповідні закони є, але поодиночі вони чомусь не працюють. Можливо мало б сенс створити робочу групу з представників всіх перерахованих вище об'єднань, а також високопрофесійних юристів і врешті-решт зробити необхідний для української громади крок? *(Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: <https://rm.coe.int/1680096e45>, <http://radiomaria.org.ua/stambulska-konvenciya-chomu-mi-proti-ratifikaci-8988>, <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/09000016806b0687>, https://jurliga.ligazakon.net/ua/analytics/192450_zlochyn-povyazaniy-z-domashnm-nasilstvom-pravov-problemi-ta-praktichn-rekomendats, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19>,*

<https://www.dw.com/ru/спрастимо-гендери-что-мешает-украине-ратифицировать-стамбульскую-конвенцию/a-53513842> https://old.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1873%3A1&catid=34%3Aua&Itemid=61&lang=ru).

О. Аулін, канд. філос. наук, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Про ріелтерську діяльність в Україні

9 червня 2020 року в парламенті був зареєстрований Проект закону про ріелтерську діяльність в Україні № 3618, який одразу викликав великий резонанс в професійному та експертному середовищі. Деякі видання повідомили, що з прийняттям нового закону власник житла не зможе зробити жодної операції зі своїм майном без посередника. Навіть розмістити об'яву на OLX та інших подібних ресурсах. «Участь ріелтора при укладанні угоди з об'єктом нерухомості не є обов'язковою», – зазначає з цього приводу один з ініціаторів законопроекту, народний депутат Дмитро Наталуха.

Авторський колектив, до складу якого крім Наталухи та інших «Слуг народу» майже неочікувано увійшли Степан Кубів із «Європейської Солідарності», Олег Волошин («ОПЗЖ»), Сергій Тарута («Батьківщина») і представники депутатської групи «Довіра», вважає, що прийняття нового закону створить умови для детінізації сфери ріелтерських послуг, забезпечить належний захист прав та інтересів споживачів, призведе до суттєвого збільшення надходжень до Державного бюджету України.

Проте критики бачать ситуацію по-іншому. «Цей законопроект треба було б назвати не «про ріелтерську діяльність», а «про ріелтерську монополію», – вважає голова аналітичного центру громадської організації «Інститут законодавчих ідей» Тетяна Хутір. На її погляд, документ порушує конституційні норми. «Вимога закону про те, щоб в будь-якій операції брав участь ріелтор, вже є обмеженням конституційного права власності. Тому ми бачимо, що даний проект кілька неконституційний», – відзначає віце-президент нотаріальної палати України Олена Кирилюк. Правник звертає увагу на те, що, наприклад, угода між членами однієї сім'ї або друзями не вимагає участі ріелтора. Але на цей рахунок в законопроекті – ані пари з вуст. Хочеш продати, купити, орендувати нерухомість – залучай

ріелтора. Інакше – великий штраф. За словами експертів, це пряме порушення Конституції в плані обмеження прав власника. На думку Кирилюк, аналогічна ситуація з базою даних, в яку потрібно вносити всю інформацію про угоди – інакше їх визнають недійсними. База такого роду вже існує, навіщо потрібна ще одна – не зрозуміло. Не кажучи вже про ризики, які несе в собі наявність подібної збірки відомостей про угоди з нерухомості в руках фактично приватних осіб.

Найгострішу критику з боку ріелторів викликає стаття 34 нового закону. Так, Наталя Мамченко з «Судебно-юридичної газети» зазначає, що згідно з вимогами статті ріелтор вносить дані по об'єкту нерухомості в Єдину інформаційну базу даних і формує інформаційний паспорт об'єкта нерухомості. Фізична особа самостійно не може здійснювати будь-які операції з нерухомим майном без внесення відомостей про майно в цю Єдину базу. Нотаріус посвідчує договір, за яким об'єкт нерухомого майна відчужується, реалізується і/або передається в найм (оренду) за умови формування та отримання виписки з зареєстрованого інформаційного паспорта об'єкта нерухомості, який міститься в цій базі. Таким чином, робить висновок Мамченко, без внесення відомостей до Базу фізична особа не зможе здійснити будь-які операції з власною нерухомістю.

На відміну від журналістки, Дмитро Наталуха зміг побачити в тексті законопроекту можливість здійснення операцій з нерухомістю як ріелторами, так і іншими уповноваженими відповідно до закону особами, в тому числі власником нерухомості, уповноваженим ним адвокатом, нотаріусом, довіреною особою. За словами нардепа, в ЗМІ поширюється помилкова інформація про обов'язкову участь ріелторів в операціях з нерухомістю, що, на його погляд, є спробою зацікавлених осіб «збити» ініціативу, яка змусить ріелторів нести відповідальність перед клієнтами. «Мета вкрай проста – зробити

навіть згадку про законопроект токсичним і відбити будь-яке бажання розібратися в тексті», – підкреслює народний обранець.

Якщо безпосередньо звернутися до тексту статі 34, то в частині першій можна побачити такі норми: «Суб'єкт ріелтерської діяльності, інша уповноважена відповідно до закону особа збирає відомості про об'єкт нерухомості та вносить їх до Єдиної інформаційної бази даних стосовно кожного об'єкта нерухомості (його частини), що відчужується, реалізується та/або передається в найм (оренду), позику, тощо фізичною особою. Суб'єкти ріелтерської діяльності, інші уповноважені відповідно до закону особи реєструються в Єдиній інформаційній базі даних за умови їх попередньої ідентифікації із застосуванням засобів кваліфікованого електронного підпису».

Крім наявності «кваліфікованого електронного підпису» запитання викликає і поняття «інша уповноважена відповідно до закону особа». У в статті третьої «Визначення термінів» можна знайти «агента з нерухомості», «брокера (ріелтера) з нерухомості», «споживача ріелтерських послуг» і «суб'єкта ріелтерської діяльності – брокера». Проте «інша уповноважена особа» серед них – відсутня. Причину незадовільного стану підготовки законопроекту Олена Маленкова, член Асоціації ріелторів України бачить в тому, що при створенні законопроекту ігнорувалися думки фахівців-практиків. «Закон створили без нас, найбільші галузеві організації ніхто не запитав», – говорить ріелторка.

Крім того існують претензії «рангом нижче». Так, законопроект визначає «ріелтора», як «брокера з нерухомості». Вимоги: більше 18 років, повна загальна середня освіта, свідоцтво брокера. Тільки така людина зможе надавати ліцензовані послуги. З цього приводу старший юрист юридичної компанії Сергій Регелюк запитує: «Людина, якій є 18 років і яка здобула середню освіту, чи достатньо кваліфікована, щоб надавати послуги, як передбачається цим законом?».

Ще одна важлива новела, запропонована Наталухою «з товаришами», створення Національної федерації фахівців у сфері

ріелтерської діяльності з метою посилення ріелтерської відповідальності перед споживачами. Коментуючи її зміст ріелтор Олена Підгірна зазначає, що Федерацію очолить «хтось дуже свій». Ця Федерація буде створювати реєстр ріелторської діяльності, роздавати дозволи працювати з чужою нерухомістю і продавати свою нерухомість. Найцікавіше, що сама Федерація – приватна контора. Проект закону, на думку Підгірної, писався для своїх і з метою приватизації всієї галузі одним махом. У складі Федерації можуть бути люди з досвідом роботи юристом або економістом не менше трьох років. Тобто не обов'язково ріелтори. З них вибиратимуть кваліфікаційно-сертифікаційну комісію, яка відбиратиме гідних називатися ріелтором. Як економісти і юристи будуть це робити, дуже зрозуміло. Просто доступ до заповітної бази буде, як завжди, чогось коштувати. І ріелторам зовсім не потрібно буде вчитися, підвищувати свою кваліфікацію.

В команду критиків «ріелтерського» законопроекту входить і експерт з нерухомості Сергій Логутенко, який акцентує увагу на несподіванці винесення цього законопроекту в парламент: «Півтора року у Фонді держмайна фахівці ріелторської діяльності за дорученням Кабміну готували новий закон. Але раптом група з 32 депутатів винесла в Раду абсолютно новий проект, який отримав негативний резонанс у всій країні. Старий, продуманий варіант вже не може бути поданий на розгляд – тепер можна тільки критикувати це скоростигле дітище».

Торкаючись попередників законопроекту, експерт Дніпровської асоціації нерухомості Сергій Маласай нагадав, що це – вже п'ята спроба прийняти закон про ріелторську діяльність. Всі попередні закінчувалися провалом. «Ми – за розумний і справедливий закон, – говорить фахівець. – Ріелторську діяльність дійсно треба виводити з тіні. На сьогодні лише 3 відсотки ріелторів працює в складі організацій. Решта – приватники з питаннями по рівню їх спеціальної підготовки».

За прийняття продуманого закону виступає і представник Союзу фахівців з нерухомості в

Дніпропетровській області Валерій Заїка: «Ми – за закон, але проти нинішньої редакції, яка стане чисею величезною годівницею, – зазначає він. – Читаєш статті законопроекту 3618 і розумієш, що в кожній є привід для корупції. Всі нормальні ріелтори хочуть вийти з тіні, але щоб кошти при цьому йшли не в чийсь офшори, а в бюджет». До речі, у Національному агентстві з попередження корупції вже пообіцяли дати оцінку законопроекту, який несе в собі чималі корупційні ризики.

Експерт національної асоціації брокерів Валерій Головін вважає нинішній варіант закону про ріелторську діяльність найгіршим з усіх. І називає два його головні проблемні моменти. По-перше, законопроект передбачає, що ріелтором може стати будь-яка людина з повною шкільною, а не вищою спеціалізованою освітою. По-друге, поки що не створений єдиний орган, який повинен буде регулювати цю діяльність на державному рівні.

Підсумовуючи викладене, доводиться зазначити, що п'ята спроба підготувати

якісний закон, який міг би детенізувати сферу діяльності ріелторів в Україні, і водночас кардинально поліпшити рівень ріелторського сервісу як ніколи близька до провалу. Навіть якщо монобільшість та її неочікувано-ситуативні друзі з «Опозиційної платформи – За життя», «Батьківщини», «Європейської солідарності» і «Довіри» зможуть продати у ВР України законопроект № 3618 без суттєвих змін, українське суспільство отримує черговий мертвонароджений закон, який а пріорі не зможе змінити ситуацію на краще *(Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69071, <https://gorod.dp.ua/news/175491>, <https://sud.ua/ru/news/publication/173056-ukraintsev-ogranichat-v-prave-prodat-kupit-ili-sdat-v-arendu-svoyu-kvartiru-zakonoproekt-orieltorskoy-deyatelnosti>, <https://tverezo.info/post/118451>, <https://dengi.ua/finance/1874937-rieltory-v-shoke-ot-novogo-zakona-orieltorskoj-deyatelnosti-chto-proiskhodit>).*

УКРАЇНА У ФОКУСІ ІНОЗЕМНИХ ЗМІ (1–31 липня 2020 р.)

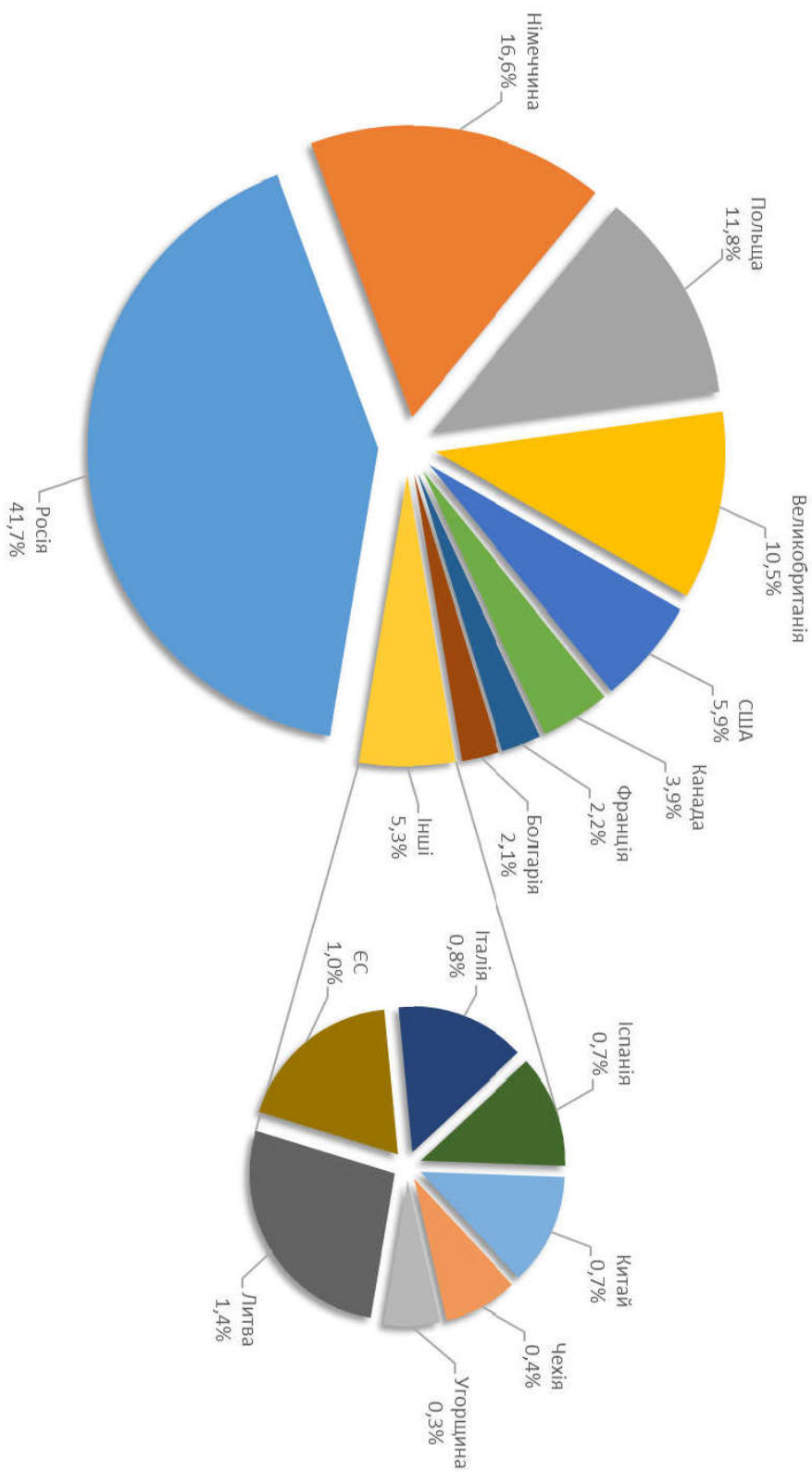
Підготовка і виконання проекту:

А. Берегельський, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Т. Полтавець, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Моніторинг інформаційного поля за темою «Україна у фокусі іноземних ЗМІ» за період з 1 по 31 липня 2020 р. дозволив виявити та проаналізувати 904 повідомлень. Загальна кількість відібраних

для аналізу матеріалів за даний період складає 377 повідомлень, опублікованих російськими ЗМІ та 527 – західними ЗМІ, що у відсотковому відношенні становить 41.7 % та 58.3 % відповідно.

Діаграма 1. Співвідношення кількості публікацій за країнами

Аналіз інформаційного поля продемонстрував, що топовою темою у оглядовому періоді стали проблеми війни на Сході України, зокрема, найбільш обговорюваною тематикою залишаються питання урегулювання конфлікту. Часто журналісти описували засідання Тристоронньої контактної групи (Україна, Росія, ОБСЄ) щодо врегулювання ситуації на Донбасі, яке відбулося 8 липня, в режимі відеоконференції, де українська сторона наполягла на невідкладному встановленні сталого та всеосяжного режиму припинення вогню. Також у інфопросторі зарубіжних ЗМІ виявлено публікації, які стосувалися переговорів щодо ситуації на Донбасі, як з українськими лідерами так і без них. Перед усім, була висвітлена в іноЗМІ факт та зміст телефонної розмови між канцлером Німеччини А. Меркель та російським лідером В. Путіним про виконання «мінських домовленостей». Журналісти неодноразово наголошували на тому, що А. Меркель та президент Франції Е. Макрон під час міжособистісного спілкування зокрема розглядали питання про проведення саміту з питань України в Берліні. Подією, яку найбільш обговорювали зарубіжні мас-медіа були переговори В. Зеленського та В. Путіна.

Проблема поширення коронавірусної інфекції COVID-19 в Україні залишається актуальною, однак можна стверджувати, що незважаючи на зростання кількості хворих та цілу низку проблем, пов'язаних із карантинними заходами, згадуваність даної тематики знижується, на що вказує зменшення кількості публікацій представлених в іноЗМІ. Для порівняння наведемо дані попередніх досліджуваних періодів: липень – 104 повідомлення, червень – 163, травень – 247, квітень – 298, березень – 389. Зауважимо, що проблеми поширення коронавірусу, статистики та прогнозів щодо подальшого перебігу подій пов'язаних з пандемією, висвітлювали, в основному, західні медіа.

Діяльність української влади, зокрема кадрові зміни, часто потрапляли в поле зору журналістів. Так, наприклад, відставка

Я. Смолія з посади голови НБУ викликала резонанс у західних ЗМІ і була проігнорована російськими; тоді як вихід з ТКГ у Мінську Л. Кучми частіше обговорювали російські мас-медіа, тоді як західні ЗМІ не акцентували на цьому свою увагу.

Резонансна справа, у якій фігурують колишні посадовців «Укравтодору» та громадяни Польщі, активно обговорювалася в західних медіа, зокрема, що цілком очікувано – в польських. За даними медіа, її спільно розслідують Центральне антикорупційне бюро Польщі та Національне антикорупційне бюро України. Зауважимо, що ця проблема за кількістю публікацій увійшла у десятку топових тем липня.

Публікації, що стосуються економіки України, були відібрані переважно із західних електронних ресурсів. Так, найбільш обговорюваною темою стали питання подальшої співпраці українського уряду з Міжнародним Валютним Фондом, що було безпосередньо пов'язано з відставкою Я. Смолія, яка розцінювалася як удар по реформуванню Нацбанку та загроза для макроекономічного прогресу, що мав місце в останні роки. Думки з приводу відставки Я. Смолія, висловлені міжнародними експертами, можна переглянути у статті Analysis: Ukraine's central bank governor quits post citing «political pressure» (Аналіз: Голова Національного Банку України покидає посаду, посилаючись на «політичний тиск»), опублікованій на сторінках «Atlantic Council» від 02.07.2020 р. Проблеми монетарної політики, зокрема, зміцнення української гривні та збільшення обсягу грошової маси задля підтримки економіки піднімалися на сторінках «Deutsche Welle» у публікації Долар по 30? Чи можна врятувати економіку України без емісії гривні від 10.07.2020 р. Важливо, що після відставки Я. Смолія, Міністерство фінансів України заявило про скасування угоди про випуск нових єврооблігацій. Експерти пов'язують такий крок із занепокоєнням інвесторів, для яких є важливою незалежність державного регулятора.

Щомісячне дослідження аналітиків Reuters свідчить про те, що економіка України в

II кв. впала на 10% через карантинні заходи, і не зможе повністю відновитися протягом наступних 6 місяців. Було відстежено, що економіка скоротилася на 6,5% за рік, порівняно зі зростанням на 3,2% у 2019 р. Докладніше про це у публікації *Ukraine economy likely fell 10% in second quarter, full recovery not seen this year: Reuters poll* (Економіка України, ймовірно, впала на 10% у другому кварталі, повного одужання не спостерігалось цього року: опитування Reuters), опублікованому на сторінках «The Chronicle Herald» від 07.07.2020 р.

Що ж до висвітлення українсько-російських взаємин, то для російських ЗМІ характерним було вже традиційне педалювання «нормалізації» зв'язків між країнами та «співпраці» із традиційними ж вкрапленнями звинувачень.

Що ж до західних оглядачів, то їх увагу привернув візит Путіна до окупованого Криму та його відверто міліарну складову. Водночас у полі зору експертів залишається і варіанти ескалації конфлікту на кримському напрямку, зокрема, в контексті посухи та проблем з водою у окупованому півострові. Наприкінці травня американський аналітичний центр The Jamestown Foundation зазначив, що у зв'язку зі зростаючою кризою води в Криму Росія може розглянути питання військового вирішення цієї проблеми. Колишній командувач американськими силами в Європі генерал Б. Ходжес звертає увагу на великі вересневі маневри РФ на Кавказі як гіпотетичну «точку ескалації»: спробу вторгнення на територію прилеглої до Криму Херсонської обл. з метою контролю над Північно-Кримським каналом.

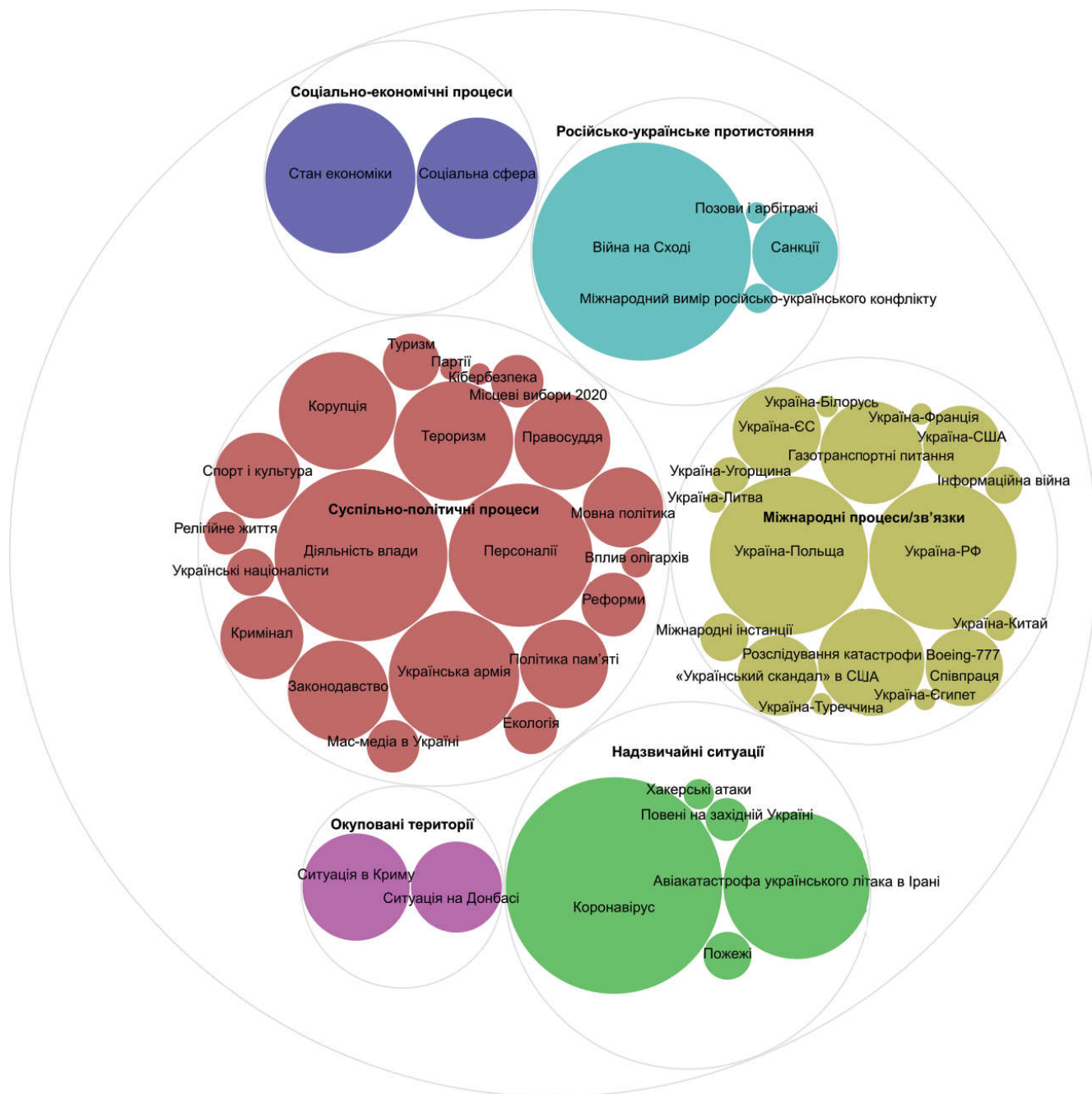
Докладніше у статті *Kryzys wodny na Krymie. Czy groźba interwencji Rosji jest realna?* (Водна криза в Криму. Чи реальна загроза втручання Росії), опублікованої на сторінках «Wyborcza.pl» від 19.07.2020 р.

Слідство у справі збитого українського літака в Ірані, маніпулювання іранцями даними про збитий літак, розшифрування бортових самописців французькими експертами, а також допомогу сім'ям загиблих активно описували західні журналісти.

Справи «луцького терориста» та невдовзі «полтавського терориста» здебільшого висвітлювали російські мас-медіа у форматі передруку українських новин. Така тактика створює інформаційний шум і формує відповідне ставлення до події. Так, наприклад, «картинкою» про українських терористів був заповнений весь інфопростір у час, коли ці події відбувались в Україні.

В середині березня 2020 року реалізація карантинних процедур, пов'язаних з коронавірусом, спричинила різке погіршення умов перетину громадянами лінії зіткнення. Незважаючи на послаблення пандемічних обмежень, ситуація для українців, які змушені перетинати КПП з окупованими районами залишається складною. Детальніше про це у статті «Atlantic Council» *Coronavirus chaos reigns at front line checkpoints in Russian-occupied Ukraine* (Коронавірусний хаос панує на контрольно-пропускних пунктах на передовій в окупованій Росією Україні). від 09.07.2020 р.

Суспільно-політичну ситуації на окупованих територіях України та в анексованому Криму здебільшого висвітлювали російські ЗМІ.

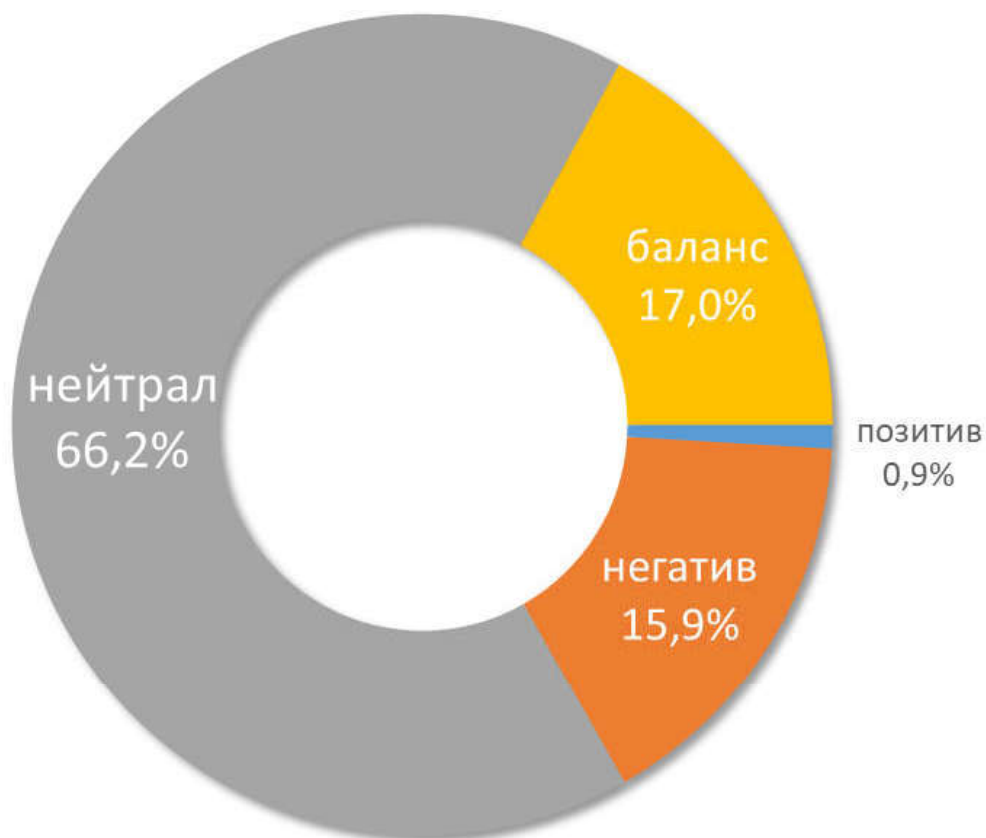

Діаграма 2. Загальна ієрархія тегів за тематичних групою

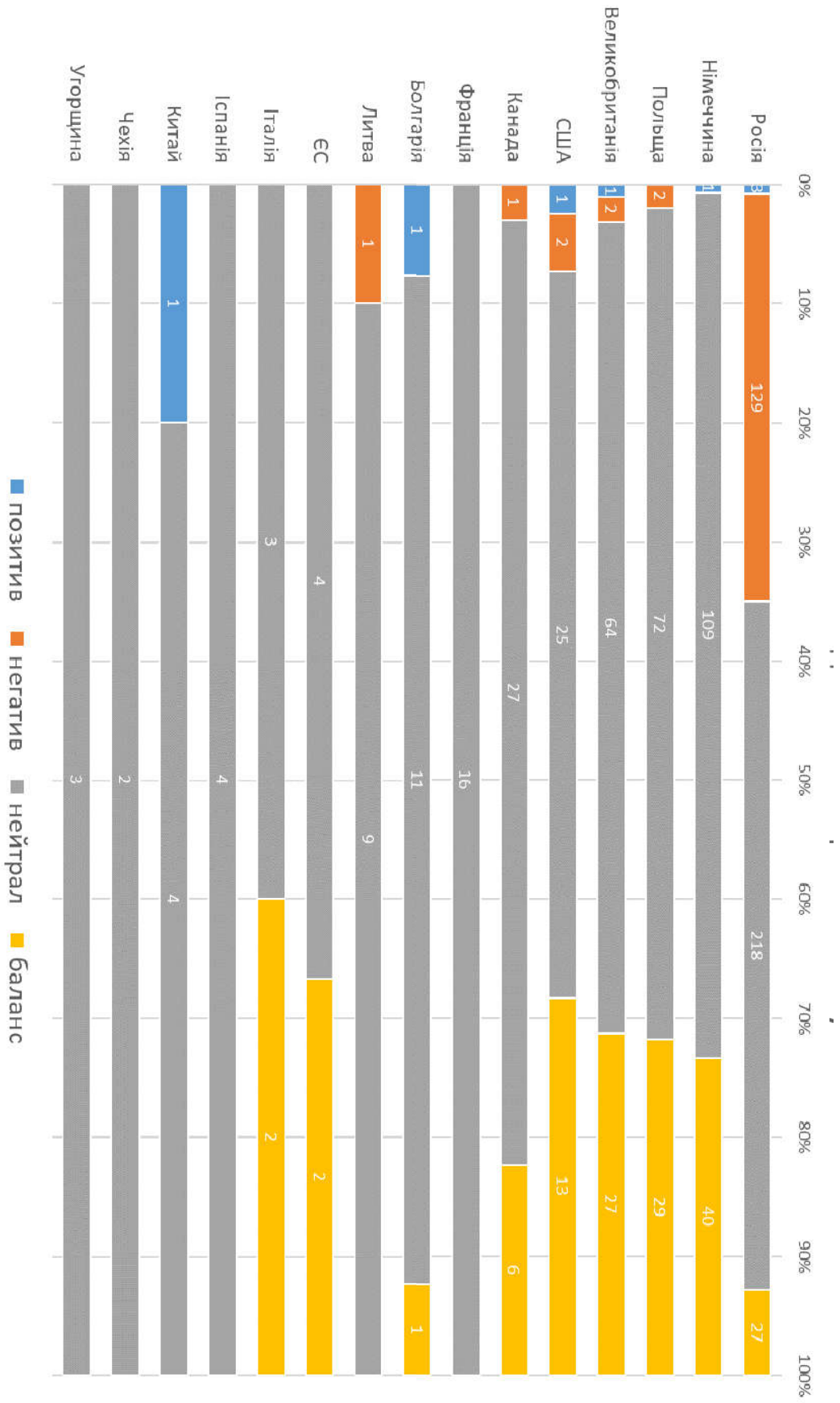

Діаграма 3. Розгалужена ієрархія найбільш згадуваних тегів, що мають свої підтеги

Інформація, подана іноземними ЗМІ та досліджена нами, має різний контекст (значення): передусім можна констатувати абсолютне переважання нейтрально забарвлених повідомлень, що містять головним чином констатацію фактів чи виклад думок; публікацій, які оцінені негативно так статей з балансом думок виявлено значно менше, а компліментарних суджень про Україну чи події в ній – зовсім мало. Конкретизовану картину контексту повідомлень можна побачити на діаграмах 4 та 5.

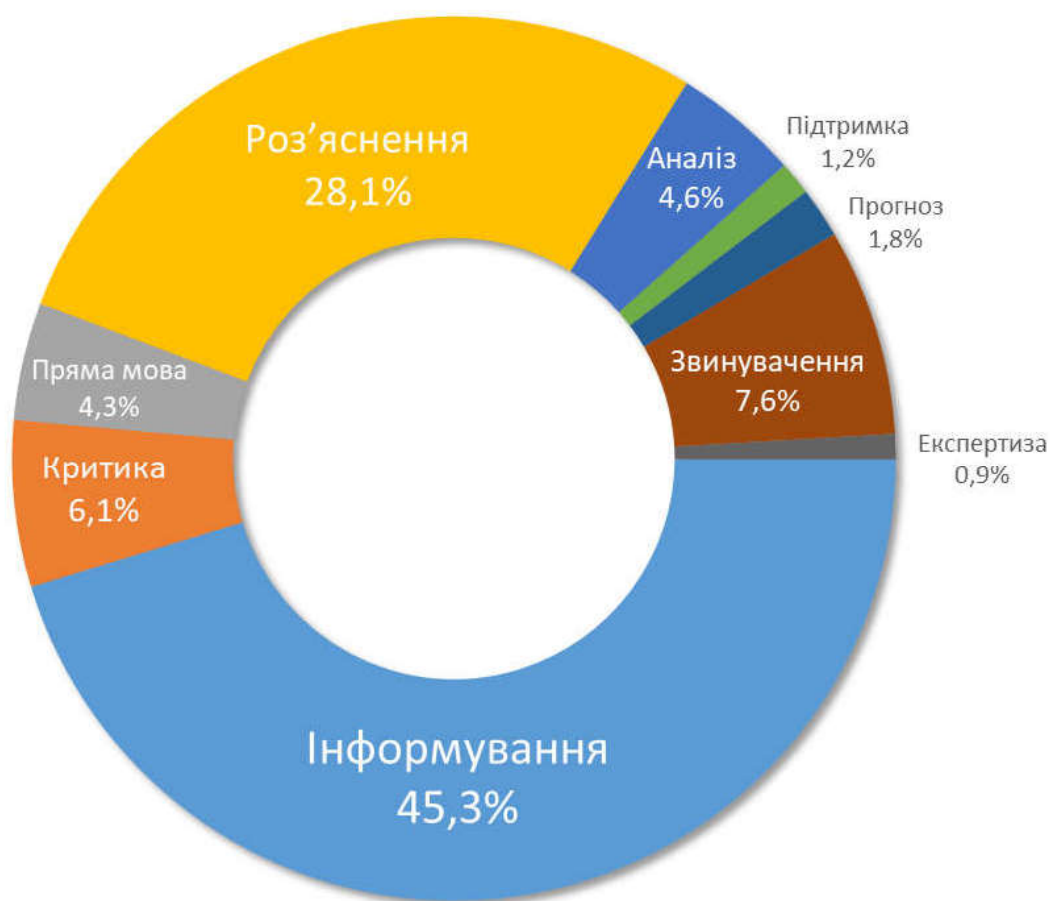
Діаграма 4. Контекст повідомлень

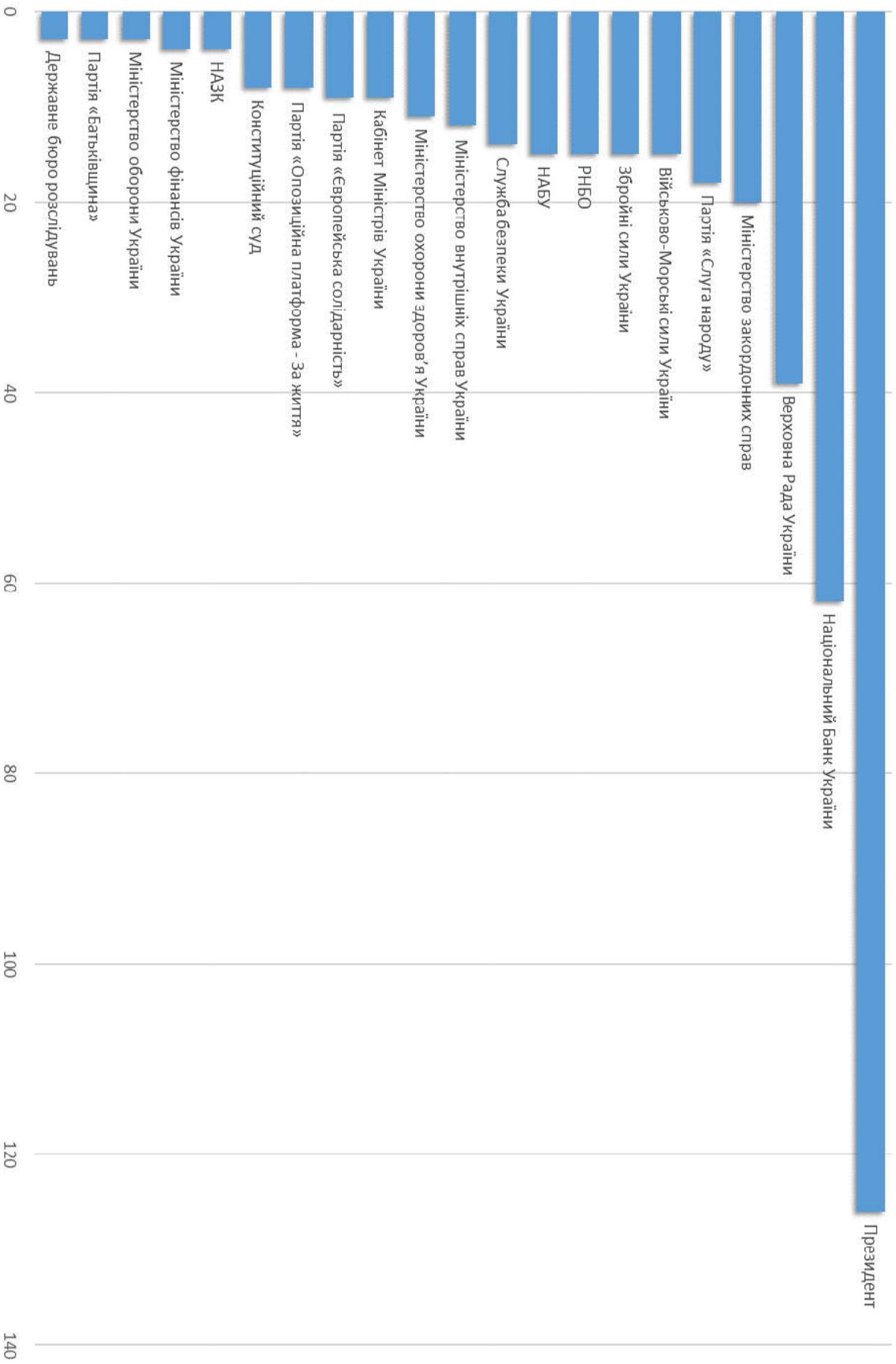
Діаграма 5. Контекст повідомлень за країнами світу

Аналізовані публікації про Україну мають перш за все інформативну тональність; дуже часто прослідковується у інфопросторі РФ присутність української тематики практично «у фоновому режимі», найчастіше інформація, що

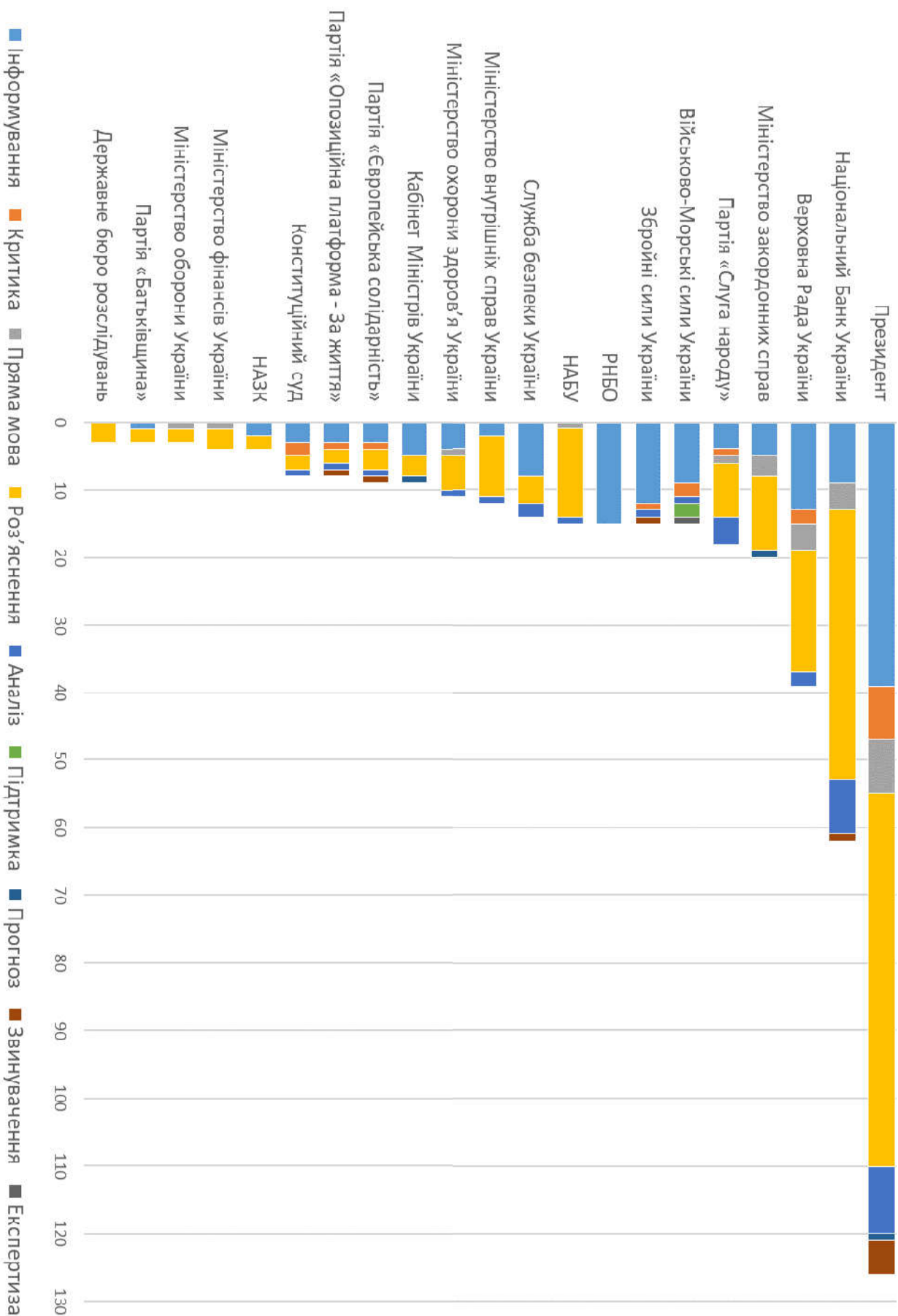
подається російськими ЗМІ була скопійована з українських новинних сайтів. Такі новинні повідомлення, що констатують факти і не несуть оціночних суджень російських коментаторів, представлені як «нейтральні».

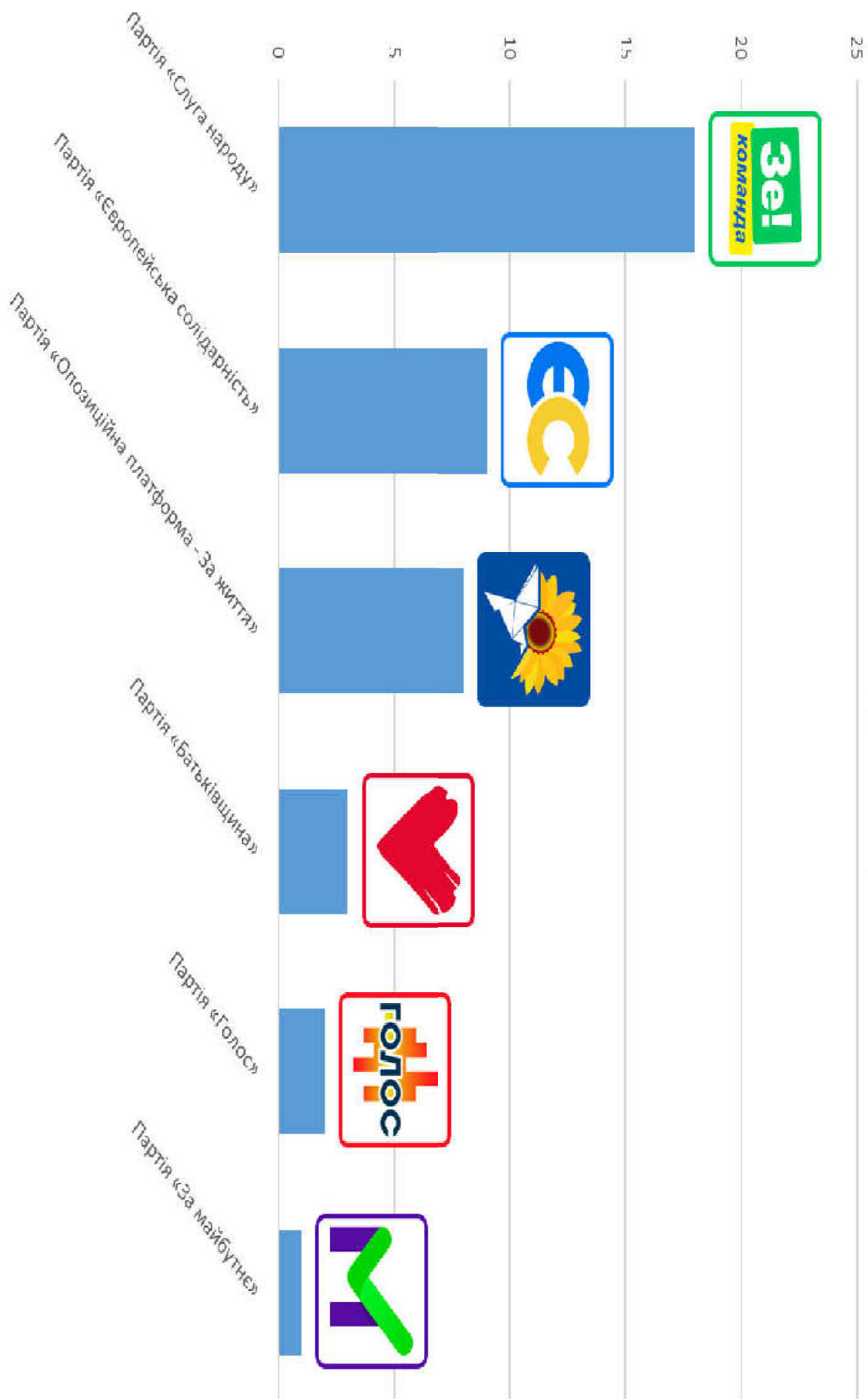
Діаграма 6. Інтенції (мета публікації)

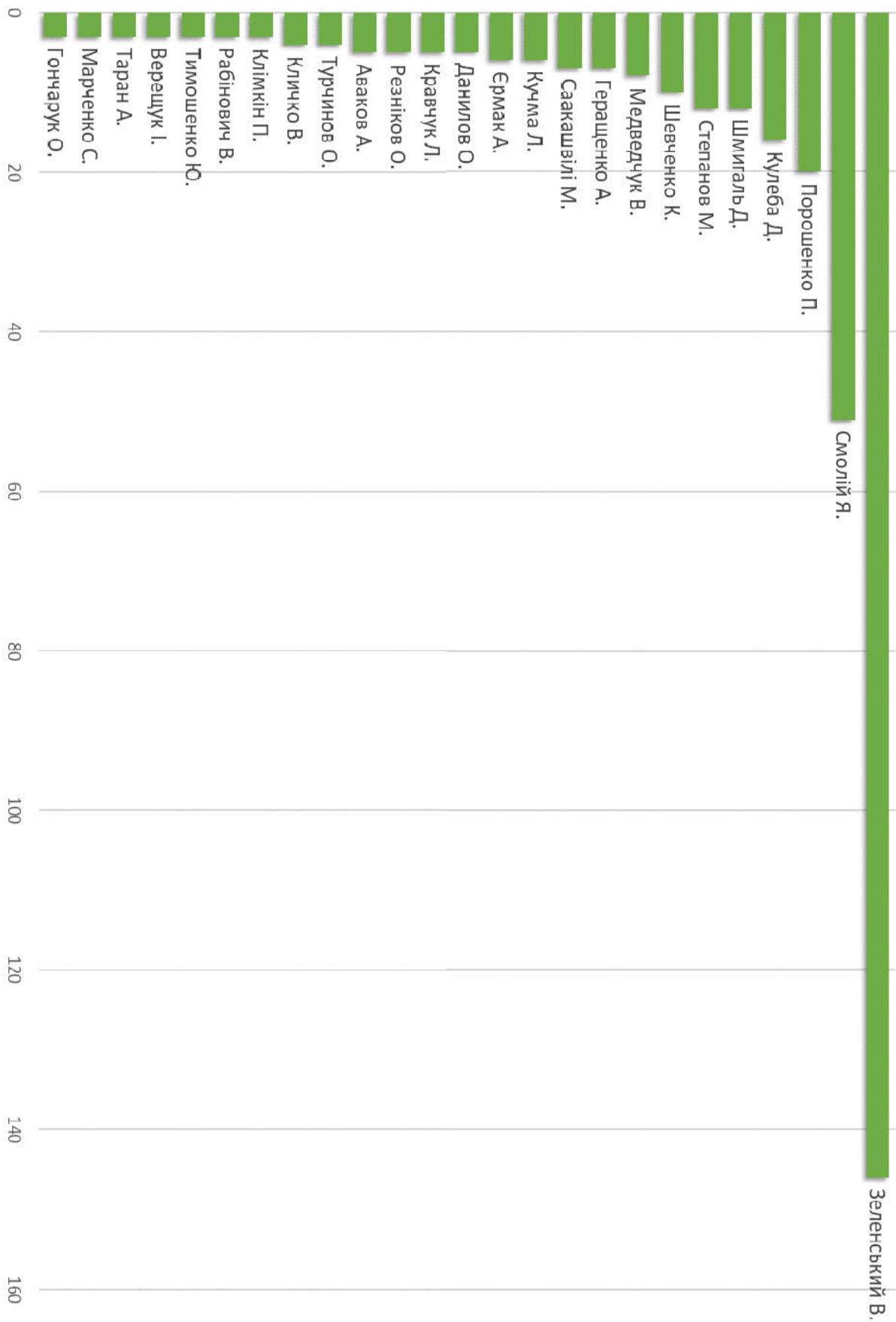
Діаграма 7. Соціальні інститути

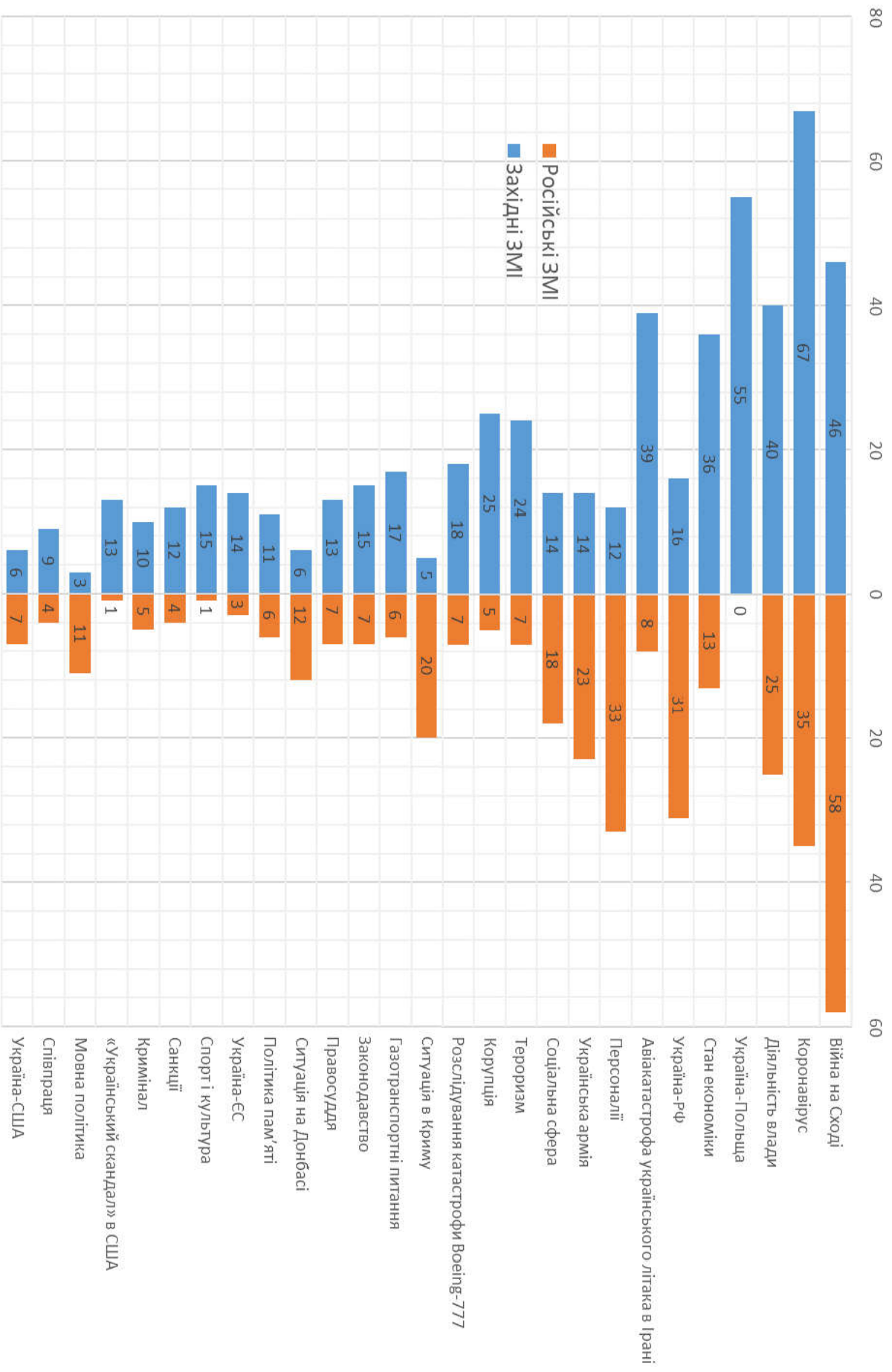
Діаграма 8. Інтенція (мета) повідомлень за соціальними інститутами

Діаграма 9. Згадувані партії

Діаграма 10. Персоналії

Діаграма 11. Найбільш згадувані тематичні теми в російських та західних ЗМІ

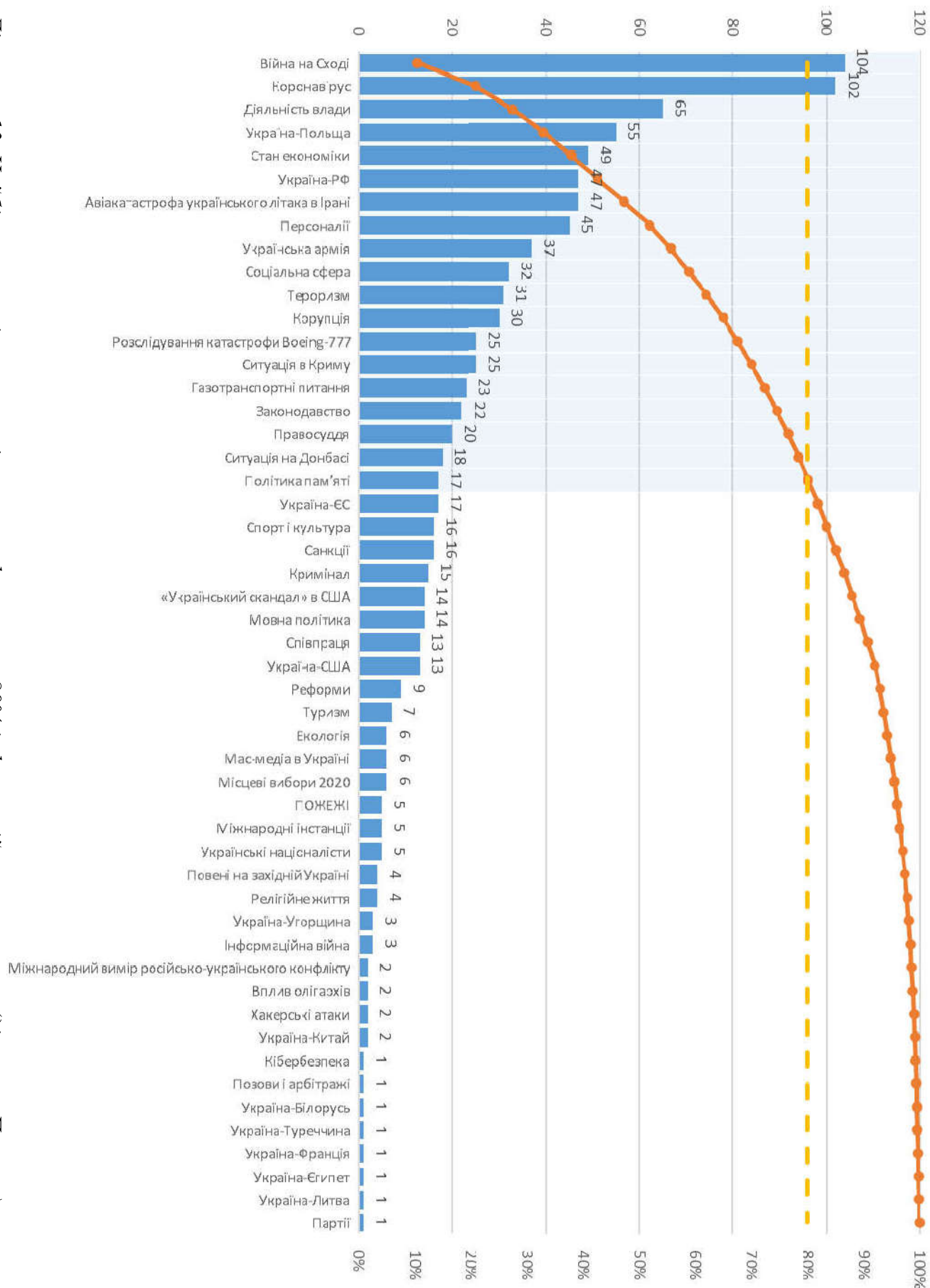

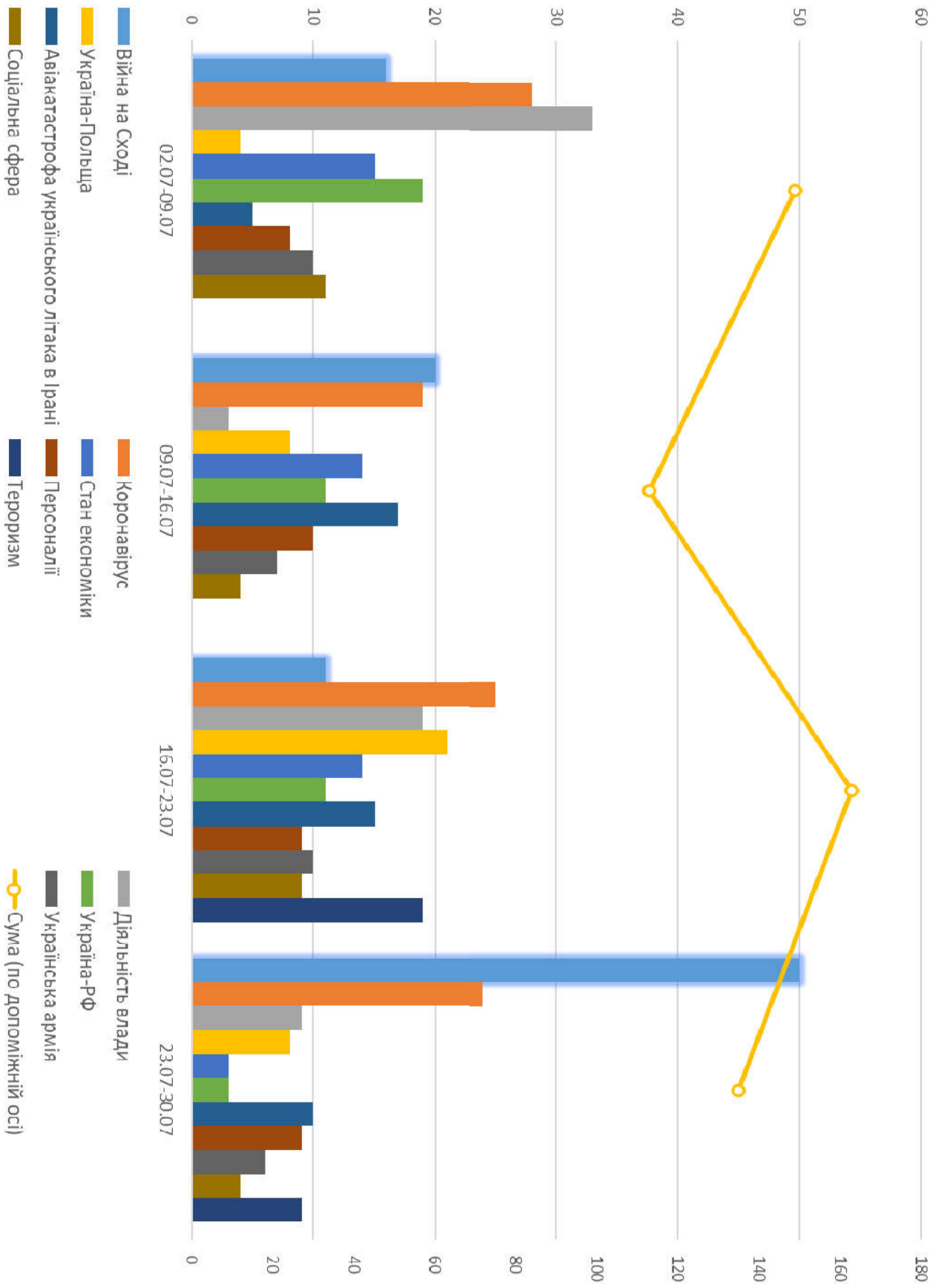
Діаграма 12. Найбільш згадувані тематичні теги в російських та західних ЗМІ

Ієрархія висвітлення проблеми за окремими питаннями – від найчастіше обговорюваних до маргінальних, проаналізована за допомогою діаграм «Найбільш згадувані теги». Це дозволяє зробити висновки про специфіку висвітлення – педалювання та замовчування тих чи

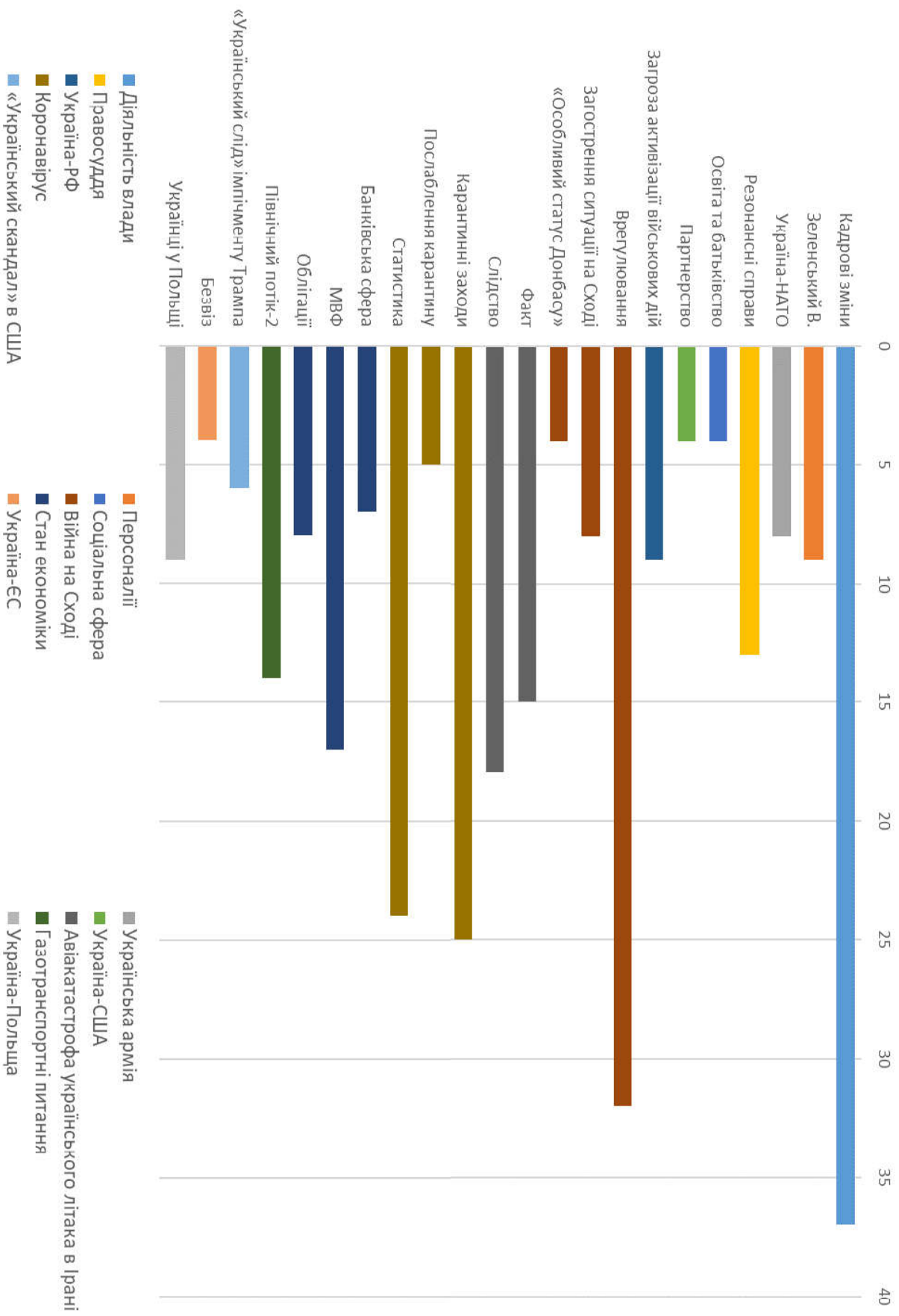
інших тем. Крива Парето на цій же діаграмі відображає специфіку співвідношення кількості повідомлень за тематичними тегами та заповнення інформаційного простору: за точками зміни кривої можна прослідкувати, на яку тематику припадає більшість (80%) повідомлень.

Діаграма 13. Найбільш популярні теми в іноземних ЗМІ, що формують 80% інформаційного простору (діаграма Парето)

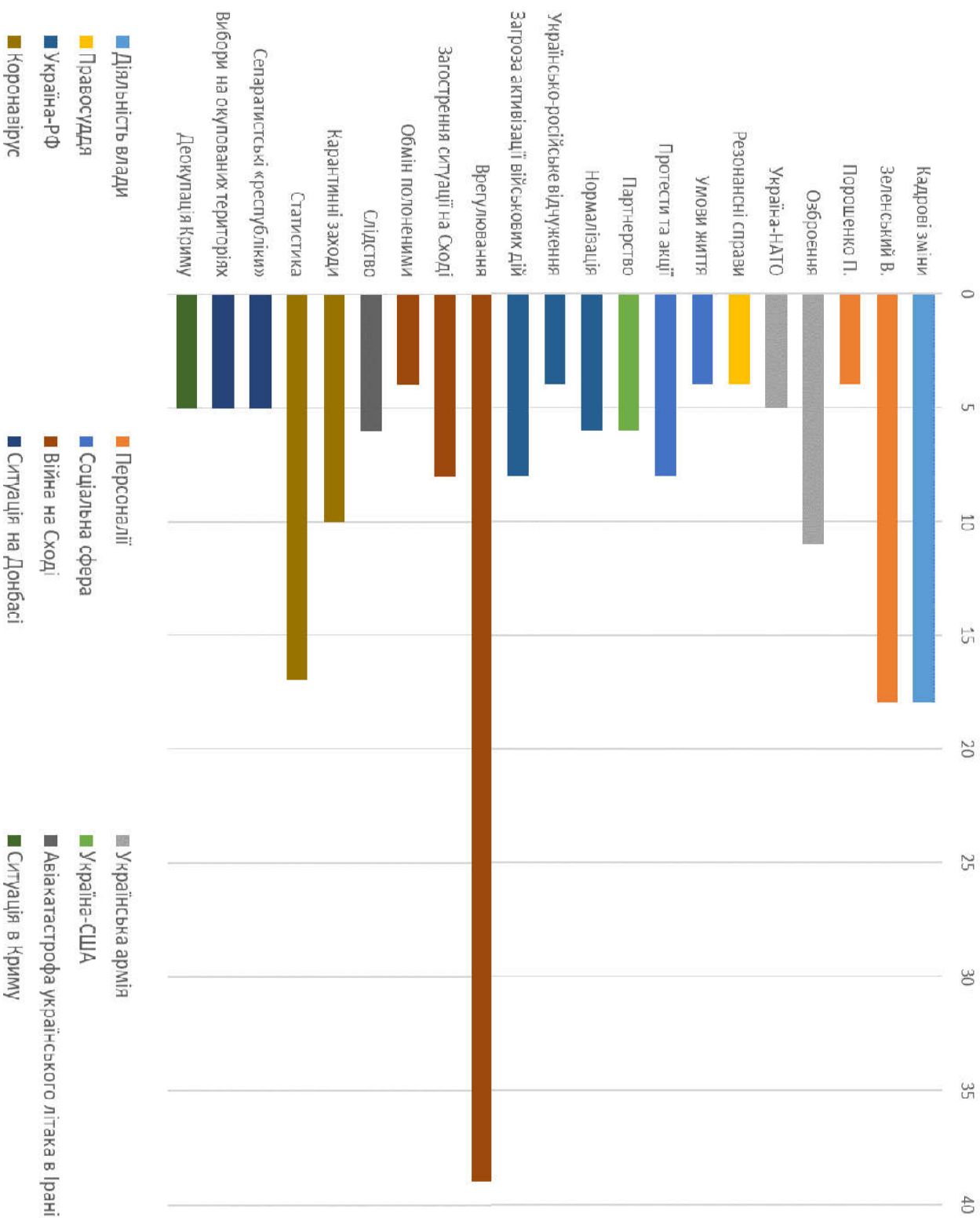

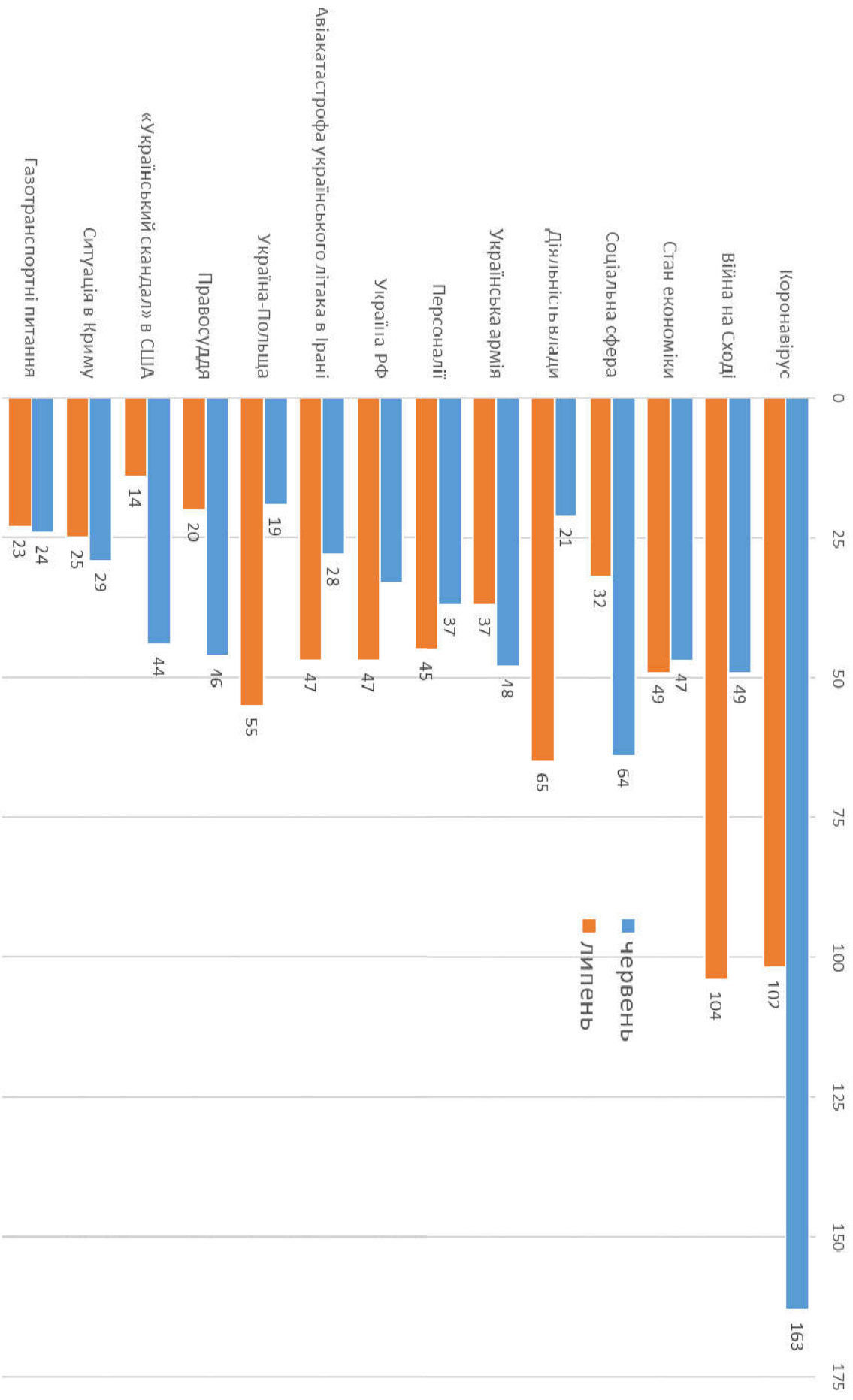
Діаграма 14. Динаміка найбільш популярних тематичних тегі

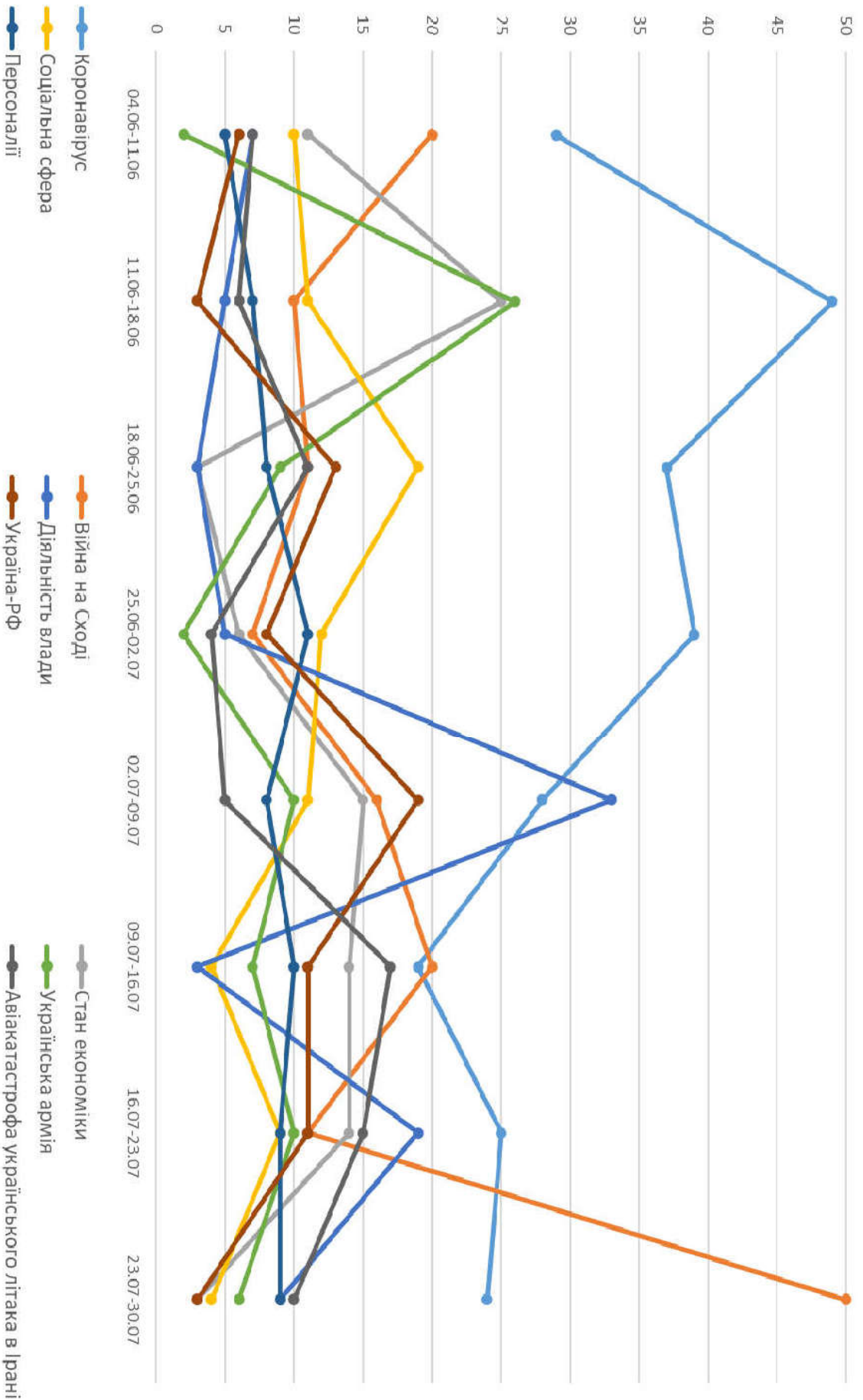
Діаграма 15. Найбільш згадувані тематичні теги та їх підтеги в західних ЗМІ

Діаграма 16. Найбільш згадувані тематичні теги та їх підтеги в російських ЗМІ

Діаграма 17. Порівняння кількості повідомлень найбільш топкових тематичних темів за червень — липень

Діаграма 18. Динаміка найбільш топкових тематичних тегів за червень — липень

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «Lv.ua»

Про автора: Денис Осмоловський, адвокат

Сектор економічної безпеки

Перед створенням Бюро економічної безпеки бажано визначити сектор економічної безпеки Держави та відповідно реально існуючі варіанти загроз. Якщо цього не зробити для Бюро в точці відліку, «свій» сектор його працівники визначать самі, домальовуючи в процесуальних документах умовно існуючі загрози на рівні вітчизняного бізнесу, а процесуальні прокурори їм у цьому допоможуть.

Економічні інтереси Держави формуються з багатьох складових, і не всі з них можуть і мають бути захищені існуванням кримінально караного діяння та необхідністю його застосування.

В сучасних, динамічних умовах розвитку технологій, які потужно впливають на світову економіку, економічний розвиток Держави залежить від гнучкості господарських відносин, що забезпечується певною економічною «безбар'єрністю» (мінімізованою участю Держави в бізнес середовищі).

Світом править економіка. Політика створена для реалізації та відстоювання економічних інтересів. Поточна геополітична ситуація (до укладення Big deal) залишає Україні мало часу. Перехід від об'єкта та потенційного суб'єкта може відбутись через зміну економічної моделі. Або ми стаємо цікавими економічно для Світу (нам довіряють капітали), які потім власники будуть «всебічно» оберігати, або залишаємось «Foreign investment risk» і нас розміняють.

Національні інтереси – стати суб'єктом, а тому економічні інтереси мають стати інструментарієм для цього. Офшорна Україна – це певна економічна «безбар'єрність». Ми поки що маємо активи, маємо географічне транзитне положення, можемо стати «економічним шлагбаумом» між ЄС та Азією, в який буде вигідно вкладатись. Держави ЄС дедалі більше залежать від потоку товарів та послуг, людей та

капіталу, інформації та технологій, які можуть йти через наші кордони.

В сучасних динамічних умовах розвитку економіки поняття «ухилення від оподаткування» настільки змінилось, що його практичне застосування в світі стосується лише відверто кримінальних схем, що поєднуються з транснаціональними транзакціями та відмиванням кримінальних доходів. Найважливішим у економічній «безбар'єрності» – це не стати «помийною ямою» транснаціональних операцій. В такому випадку треба удосконалювати протидію відмиванням (легалізації) доходів.

Стратегічна державна мета, розуміння функцій та завдань, якісна інформація, доступ до інформресурсів, все це має формувати бачення своєї місії у потенційного детектива Бюро. «Думай глобально, дій локально» такий принцип забезпечує бачення у детектива економічних ризиків від глобальної схеми пов'язаної відмиванням і з можливістю процесуальної нейтралізації її поширення в Україні. В таких смислових процесах не має місця відпрацюванню контрагентів по 205-1 ККУ, або перевірки юридичної адреси та складів.

Не треба створювати своїми руками удаваних «ухилянтів» від сплати податків. Правоохоронна система завжди шукає собі роботу, адже не може існувати слідчий (детектив) без процесуальних дій. Якщо одразу правоохоронному органу не розширити інтелектуальний кругозір, він завжди буде процесуально тренуватись на найближчому полі – вітчизняному бізнесі. Кримінальне покарання за «розмиття» податкової бази – це безрезультативне постійне відпрацювання бізнесу та роки судового розгляду з прогнозованим виправдувальним вироком.

Безподатковість на введення капіталу, державні гарантії для роботи капіталу та збереження активів і податок на виведений

* Збережено стиль і граматику оригіналу

капітал. В цій формулі немає місця «ухиленню від сплати податків» вітчизняним виробником. Вітчизняний виробник за рахунок вільних капіталів повинен отримати податкові пріоритети. А тому, в загальній концепції, в перспективі, кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків вітчизняним суб'єктом має залишитись на згадку про минулі часи. Фіскальне покарання через якісні нормативні правила, правове забезпечення ДПС та персональну відповідальність податківців, і ризик ухилення від оподаткування буде мінімізований.

Раціональність та цільове використання державних ресурсів повинно досліджуватись не через кримінально-процесуальні дії, а через якісний аналіз відповідними міністерствами передумов для зловживання і їх нормативної нейтралізації. В іншому випадку статтю 191 ККУ Нацполіція (МВС) не віддасть.

Держава в економіці – це «смотрящий», такий собі арбітр, а тому, стабільним, надійним та передбачуваним має бути лише правовий каркас, адже це і є обов'язок держави формувати нормативні правила, які забезпечують у бізнесі справедливість, рівноправність та чесну конкуренцію.

Коли «арбітр» може залучити примус, в тому числі, через силовий блок? Коли грубо порушено нормативно визначені та доведені всім учасникам правила. Ось там, на тому етапі грубого порушення правил і має утворитись кримінально-процесуальний примус. Детектив Бюро має усвідомлювати, що КПК – це один з елементів реалізації його функцій захисту економічних інтересів Держави, а не «КРІ» його діяльності.

Наостанок. Навіщо «вбили» новим законом про легалізацію статтю 209 ККУ «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом», і так вона толком не народилась у сучасній системі і була скоріше додатком у фабулах кримінальних проваджень для морального залякування, а тепер взагалі стане «мертвим» жахом для судової системи. Визначення предикатного злочину, особливо вчиненого за межами України, визнаного суспільно небезпечним протиправним

діянням, є запорукою судової перспективи та законності арешту активів. Без встановленого та доведеного факту злочинного походження майна «легалізація» не може існувати. Якщо правильно визначити дефініції в статті 209 ККУ, новим детективам Бюро вже буде орієнтир у чому удосконалюватись – в англійській мові та відпрацюванні закордонних процесуальних (судових) документів. А потім у плідній співпраці з Дерфінмониторингом шукати хто, де, що і як приховав або надав правомірною вигляду різному майну на території України.

В іншому випадку «процесуальний мотлох» старих кримінальних проваджень податкової міліції нейтралізує будь-які перспективи розвитку Бюро економічної безпеки. (https://lb.ua/blog/denys_osmolovskiy/463169_sektor_ekonomichnoi_bezpeki.html). – 2020. – 03.08).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Андрій Вігірінський, правник, аналітик

Мораторій на валютну іпотеку захоплює в заручники кредитний ринок

Консенсусні рішення парламенту переважно приймаються з питань соціального забезпечення, таких як надання пільг, скасування заборгованостей, підвищення виплат тощо. Для них усіх це хороша, дешева для тема здобуття політичних балів, яку легко «продати» своєму виборцю під гаслом: «ми захистили», «ми зберегли», «ми подбали».

В останній тиждень роботи третьої сесії ІХ скликання, 16 липня 2020 року, схоже «дешево» для нардепів та водночас дороге для економіки рішення також було прийняте.

«Нові обличчя», які розповідають про попередників, котрі не хотіли брати на себе відповідальність за розв'язання непопулярних історичних проблем, зараз у своїй ідеології «активного центрризму» мало чим від них відрізняються.

Позитивне голосування за Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо мораторію на стягнення майна

громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті» №3640, авторства Слуги народу О. Дубинського, можливо, було тією ціною, яку фракція та Президент повинні були сплатити, щоб того ж дня він привітав та підтримав Ірину Верещук у перемозі в праймеріз на посаду столичного міського голови, а можливо спрацювало одвічне популістичне «потрібно захистити», вже зараз значення особливого не має, адже м'яч на полі Гаранта, а він роздумує над тим чи підписувати його чи повернути авторам з вето.

Проблематику кредитів наданих в іноземній валюті під заставу житла в Україні не знає лише лінивий. Доки ЗМІ не почали майоріти повідомленнями про примусові висилання, цю ж ситуацію приймають як данність, мовляв, взяв в борг, оселився, не повернув бо гривня девальвувала, а про те, що вона може девальвувати боржник, доходи якого не у валюті, думати не повинен був (тут у нас суміш капіталізму, у якому власність зобов'язує думати та оцінювати ризики та соціалізму, у якому держава – захисник, наставник та ризики бере на себе). З огляду на це, за логікою боржника борг повертати не потрібно, аналогічно дзеркально, за логікою кредитора, – навіщо кредитувати ризики взагалі, а якщо й кредитувати, то навіщо дешево.

У жовтні 2018 року ВР прийняла Кодекс України з процедур банкрутства, яким було передбачено, Закон України про «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті», втрачає чинність через один рік з дня введення в дію Кодексу (наприкінці жовтня 2020 року).

На той момент схвально про цю ініціативу відгукнулись усі небайдужі, як про необхідну передумову розширення іпотечного кредитування з очікуваннями зниження ставок, з появою інтересу банку до такого кредитування та формування можливості повернення наданих коштів шляхом стягнення предмету застави.

Втім, 16 липня 2020 року чотири хвилини знадобилось народним депутатам для того, щоб 349 голосів перекреслили те, у чому зацікавлені очевидно, їх виборці, адже попит на житло, стимулює будівництво, а це робочі

місця як при виконанні робіт так і у супутніх сферах, це ВВП, це податкові надходження, тощо. Зал у черговий раз побачив об'єднання «Слуг народу», Європейської солідарності та ОПЗЖ.

Що ж проголосували?

Замість того, щоб Закон України «Про мораторій ...» від 2014 року, як і планувалось, втратив чинність, його реанімували, внесли, на перший погляд, косметичні зміни, однак як виявилось, не такі і косметичні.

Незалежна асоціація банків України, звертаючись до президента зазначає, що цей законопроект фактично є мораторієм на повернення усіх боргів, а не лише таких, які виникли за угодами про кредитування в іноземній валюті та не лише щодо житла.

Дійсно, свідомо чи чи через недолугість, але документ проголосовано з юридичним формулюванням, яке допускає надмірно широке тлумачення понять суб'єктів на які поширюється мораторій, види майна та характеру позики.

Цитата:

«...крім майна/майнових прав, зазначених в пункті 1 цього Закону, не може бути примусово відчужене без згоди власника інше майно (майнові права), в тому числі, за договорами застави/іпотеки або відповідно до кредитного договору» (у тому числі, означає, що не виключно іпотеки, але припустимо і придбання холодильника).

Хвилювання та збентеженість банкірів 30-го липня підтвердив і Міністр юстиції України, рекомендувавши Зеленському скористатись правом вето.

Більше того, мотивація необхідності пролонгації мораторію далека від реальності.

Так, у Законі 2014 року, яким його було запроваджено, зазначалось, що він діятиме до «дня набрання чинності законом, який врегульовує питання особливостей погашення основної суми заборгованості, вираженої в іноземній валюті, порядок погашення (урахування) курсової різниці, що виникає у бухгалтерському та/або податковому обліку кредиторів та позичальників, а також порядок списання пені та штрафів, які нараховуються

(були нараховані) на таку основну суму заборгованості приймаючи Кодекс України з процедур банкрутства».

Таким Законом став Кодекс України з процедур банкрутства, який передбачив механізм реструктуризації боргу іпотечних позичальників.

Зокрема, Кодексом передбачається, що протягом п'яти років заборгованість фізичної особи за кредитом в іноземній валюті, який забезпечений іпотекою квартири або житлового будинку, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника, реструктуризується за процедурою неплатоспроможності фізичної особи згідно з планом реструктуризації або з мировою угодою з урахуванням особливостей, встановлених цим пунктом.

Склад і розмір грошових вимог визначаються в національній валюті за курсом, встановленим НБУ на дату відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи. До розміру вимог такого забезпеченого кредитора не включаються штрафні санкції та пеня. Залишок заборгованості такого кредитора підлягає прощенню. У разі якщо боржник до відкриття провадження у справі про неплатоспроможність частково погасив кредит, розмір вимог забезпеченого кредитора, які підлягають погашенню відповідно до цього пункту, зменшується пропорційно до частини кредиту, погашеної боржником.

Крім цього, зазначена процедура передбачала і розміри того житла на який поширюється відповідні норми, зокрема у разі якщо загальна площа квартири, обтяженої іпотекою, не перевищує 60 квадратних метрів або житлова площа такої квартири не перевищує 13,65 квадратного метра на кожного члена сім'ї боржника, або якщо загальна площа житлового будинку, обтяженого іпотекою, не перевищує 120 квадратних метрів. На реструктуризоване зобов'язання боржника встановлюється відсоткова ставка у розмірі українського індексу ставок за дванадцятимісячними депозитами фізичних осіб у гривні, збільшеного на 1 відсоток, а строк погашення вимог забезпеченого кредитора становить 15 років.

Втім, як зазначено вище, процедура неплатоспроможності боржника, може запрацювати лише тоді, коли у такого боржника виникне ризик втрати того, чим він користується та того, що у нього не можуть відібрати, а досі ніхто не поспішає досягати домовленостей з кредитором через суд.

Водночас законопроект, проголосований документ, пропонує запліщити очі на наявну вже процедуру та знову ж таки продовжити мораторій до моменту прийняття окремого закону.

З огляду на це виникає одне обгрунтоване питання, логічно було б замість продовження мораторію, за рік напрацювати інший законопроект з механізмом вирішення проблемного питання, а не відтермінувати його на невизначений термін з надуманих причин, у пошуках дешевої популярності. Однак, як свідчить результат голосування у понад 300 голосів, нардепам дешева популярність більш важлива перед місцевими виборами, ніж прагнення вирішити проблему, які існує більше десятиліття.

Одні вміло підтримали соціальну ініціативу, інші необдуманно натисли кнопку «за», не розуміючи, що перед непростим рішенням і у незручну позицію ставиться саме президент.

Йому доведеться, за рекомендацією Мініюсту та здорового глузду накласти вето на законопроект, або ж підписавши документ розпрощатись з мрією про іпотеку під 10% у вересні. За це його знову критикуватимуть опоненти з посиланням на невиконання обіцянок.

У випадку накладення вето, з'явиться можливість у ВРУ його подолати. Здавалося б, 349 депутатів це без проблем зроблять, однак якщо слуги народу не підтримають ветований документ, то з них глумитимуться їх же колеги з інших фракцій, а медійно працюватимуть над тим, що СН є слугами олігархів і далі схожий набір кліше.

В раціональному суспільстві з принципом верховенства права та суспільного інтересу більшості, питання б не стояло, але доки політиків міряють висадженими газонами та популістичним гаслами, про рацію мова

не йде. За даними НБУ, після прийняття закону від 2014 року «за шість років дії мораторію частина валютних позичальників так і не почала обслуговувати кредити. Для чого платити, якщо немає важелю впливу?», мова про 44 тис. договорів на загальну суму 29 млрд грн. З огляду на те, що кількість родин, які потребують поліпшення житлових умов та мають бажання придбати житло у кредит, з огляду на потребу економіки у пошуку драйверу росту, доведеться робити непростий вибір між популярністю та інтересом більшості населення. Тому прийматиме його той, у кого рейтинг симпатій є, та його можна ще трохи мінути, зусиллями власної фракції (https://lb.ua/economics/2020/06/22/460366_stavka_kreditam_dostupnoe_zhile.html). – 2020. – 03.08).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Ігор Копитін, народний депутат України

Нові можливості для оновлення української армії

Нещодавно прийнятий Верховною Радою законопроект №2398-д «Про оборонні закупівлі» ще не може вплинути на оборонні закупки в Україні, адже наразі триває робота над підзаконними актами тощо. Втім, нам, авторам документу, надзвичайно приємно вже зараз чути слова вдячності від учасників ринку. Зокрема, кажуть, що він допоможе зрівняти на ринку приватні та державні компанії, у тому числі – завдяки збільшенню прозорості, коли, за великим рахунком, кожен охочий зможе побачити, що і як купують відповідні структури за кошти державного бюджету.

Нагадаємо, що новий закон зменшує засекреченість оборонних закупівель, що дозволяє орієнтуватися у потребах Міноборони і до того ж дає змогу іншим учасникам ринку та суспільству в цілому через ЗМІ, громадські організації тощо контролювати подібні закупки, які раніше віддавали корупцією.

В нас не було мети створити якісь преференції для приватного бізнесу, основна задача –

зробити все для того, аби українська армія отримала найсучаснішу техніку і озброєння. Не важливо, хто саме її створить – державний завод, приватна компанія чи навіть державний та приватний виробники на партнерських засадах.

Ми живемо у країні, яка вимушена нарощувати оборонні потужності вже в умовах бойових дій. Те, що оборонні витрати системно збільшуються, це вже велике досягнення для нас. Тим не менш, поки що ми все одно витрачаємо менший відсоток на ці потреби, ніж мали б.

У 2010 році видатки на Міністерство оборони становили 8,6 млрд грн або 0,8% від ВВП. До початку війни цей показник не перевищував 1,1%, і видатки сягали не більше 16,4 млрд грн. У 2015 році держава на оборону виділила 45,8 млрд грн або 2,3% ВВП. За рік видатки зросли до 59,4 млрд грн або до 2,5% ВВП. Минулого року цей показник зріс у грошовому вираженні до 103 млрд грн і до 2,6% ВВП. У 2020-му витрати на Міноборони склали рекордні 117,5 млрд грн. І передбачені на оборону кошти становлять найбільший відсоток ВВП за всю історію України – 2,9%.

Звісно, новини про те, що армія отримує модернізовану бронетехніку, літаки тощо, не можуть не тішити. Нещодавно “Львівський бронетанковий завод” передав Міноборони партію танків Т-64, на які було встановлено нові засоби навігації і зв'язку, тепловізійні прилади та системи управління вогнем, комплекти динамічного захисту тощо. Нове “начиння” встановлює на броньованих розвідувальних дозорних машин і «Миколаївський бронетанковий завод», а також покращує тактико-технічні характеристики базової машини БРДМ-2, змінивши розташування особового складу та встановивши бокові люків із посиленням бронюванням, що пришвидшує десантування екіпажу.

У той же час, ми чудово розуміємо, що потрібно докладати зусиль, аби досягти більшого. Ремонт і модернізація радянських зразків техніки, які є в нас на озброєнні – це добре, але це вже рішення вчорашнього дня. Нам потрібно рухатися далі і оснащувати

армію зразками, які вже максимально відійдуть від тієї застарілої техніки.

Гадаю, в українського ОПК багато сильних сторін. Це, зокрема, створення ракет. Таких, 122мм як реактивний снаряд «Тайфун-1», розробки КБ «Південне», дальність якого, а це 40 км, вдвічі більше від звичайного реактивного снаряда для «Граду». Або ракетний комплекс «Нептун», який крилатими ракетами Р-360 вражає морські цілі. Це радари, такі, як, скажімо, мобільний оглядовий 3D радіолокатор 90К6Е для виявлення безпілотних літальних апаратів на низьких, середніх і великих висотах, який виробляє КП «НВК «Іскра». Гадаю, надалі ми будемо бачити більше спільної роботи державних та приватних виробників озброєння. Зараз готовність підсилювати таку співпрацю демонструє і Міністерство оборони, і «Укроборонпром».

На нещодавній зустрічі із представниками приватного бізнесу заступник Міністра оборони України Олександр Миронюк повідомив, що міністерство «реформує систему управління у сфері військово-технічної політики на умовах, що мають бути вигідними як для замовника, так і для виконавців державного оборонного замовлення».

Новий закон дозволить армії максимально відійти від старої, як б сказав навіть, філософії закупок озброєння. Раніше це було «Купуй те, що виробляє український ОПК», а тепер це «Купуй те, що тобі реально потрібно».

Я сподіваюся також, що прозорі закупівлі дозволять зекономити значні кошти, які раніше «ковтала» корупція. І, відповідно, силові структури зможуть закупити більше техніки, озброєння тощо. Власне, й рекордний оборонний бюджет, який був затверджений цього року, відкриває більш широкі можливості для того, аби оновити нашу армію.

Розумію, що запити Міноборони ще не задовольняють в повному обсязі відповідно від потреб. І потрібно збільшувати відсоток витрат на науково-технічну роботу, розробку новітньої зброї тощо. Та вірю, що поступово Україна досягне і цього. Наразі ж скористаємося тими можливостями, які з'явилися на цьому етапі (https://lb.ua/blog/ihor_kopytin/463588_novi_mozhливosti_onovlennya.html). – 2020. – 10.08).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Михайл Соколов, член Наглядової ради Української ради бізнесу, заступник голови Всеукраїнської аграрної ради

Виведення з тіні аграрної сфери дозволить ввести податок на виведений капітал

Втрати бюджету від тіньового сільського господарства становлять близько 60 млрд гривень. І це можна порівняти з сумою, яка дозволить безболісно позбавити всю країну від податку на прибуток і ввести податок на виведений капітал.

За оцінками, зробленими на основі даних Держгеокадастру, ГФС і Держкомстату, у нас в тіньовий обробці знаходиться близько 14 млн га землі. Що таке тіньова обробка? Це землі, які де факто обробляються з метою реалізації сільгосппродукції, а не для власного споживання, – як бізнес. Однак при цьому люди, які обробляють землю, – в тіні, платять в середньому від 140 до 280 грн з гектара землі в рік – тільки податок на землю. Згідно із законом, доходи від продажу сільгосппродукції повинні бути задекларовані, і з них сплачено 18% податку на доходи фізичних осіб. Звільнені від сплати податку тільки ті, хто вирощує продукцію на ділянках площею більше 2 га, однак, під цю пільгу потрапляє невелика кількість землі. При цьому с/г підприємства, які працюють цілком легально, сплачують від 2 тисяч гривень з гектара.

Візьмемо нашу офіційну статистику. Навіть з урахуванням того, що частина тих, хто офіційно зареєстрований, теж частину своєї продукції продає за кеш, середня сплата податків на гектар складає без урахування ПДВ – десь 1600 грн з га. Тобто, це більше ніж в 10 разів більше, ніж у тих, хто повністю знаходиться в тіні.

Тобто виходить очевидний дисбаланс: частина виробників сільгосппродукції приховують реально отримані доходи від реалізації своєї продукції, щоб не платити податки. Власники земельних ділянок або паїв не декларують доходи, отримані з землі,

а податкові органи не можуть утримати податки з цих доходів. В результаті «білі» сільгоспвиробники, які працюють легально і платять всі податки, апіорі програють спритним «оптимізаторам», місцеві бюджети і соціальна сфера страждають від нестачі податкових надходжень, і села повільно вимирають.

Все це також породжує досить великий ринок тіньової продукції (а це «скрутки» та інші махінації з ПДВ). І якщо поррахувати сукупні втрати бюджету як від прямого ухилення від сплати податків, так і від «скруток», що працюють на тіньовій продукції, то ми отримаємо цифру близько 60 млрд грн недоплати ПДФО, ЄСВ, військового збору, розкрадання ПДВ.

Дана проблема дійсно досягла величезних масштабів і продовжує збільшуватися. Тому одним з пунктів ТОП-10 вимог бізнесу до влади, сформульованих Української радою бізнесу, в яку входить 90 бізнес-асоціацій України, є «Детінізація економіки, зокрема ринку оренди землі і сільгосппродукції, введення єдиного податкового електронного документа для контролю ланцюжка поставок ризикових категорій товарів і стимулювання покупця отримувати фіскальний чек при їх покупці». Ми підтримуємо будь-які ініціативи, спрямовані на викорінення цього перекосу і виведення аграрної сфери з тіні.

Законодавці пропонують вирішити цю проблему через встановлення однакового податкового навантаження для всіх товарних с/г земель. Зараз в парламенті розглядається законопроект №3131 і №3131-1. Логіка цих документів в тому, що необхідно ввести певний податковий мінімум, який повинен сплачуватися з кожного гектара товарних с/г землі. Концептуально ми підтримуємо обидва законопроекти: в них є недоліки технічного характеру, але вони несумірні з головною перевагою – вирішується проблема. Крім того, введення такого податкового мінімуму перешкоджатиме спекуляціями на земельному ринку. Землю просто не вигідно буде притримувати в розрахунку на спекулятивне зростання цін, нічого на ній не вирощуючи.

Є й інший спосіб: норма, яку ми прописували в своїх пропозиціях, – введення електронних накладних, завдяки яким неможливо без сплати податків реалізовувати свою продукцію. Це блокує махінації з ПДВ. І це наступний крок, який повинен бути реалізований, щоб тінь пішла в минуле, і всі працювали за законом.

Введення цих заходів дозволить замінити податок на прибуток податком на виведений капітал. Чиновники стверджують, що в разі введення НнВК втрати для бюджету складуть 90 млрд – і це в разі зниження ставки до 13%. Так ось ціна тіні в сільському господарстві порівнянна з тим, щоб позбавити всю країну від податку на прибуток і ввести податок на виведений капітал. А якщо ще й не знижувати ставку і залишити 18%, ціна цієї податкової реформи буде дорівнювати або навіть менше суми втрат від тіньового аграрного сектору (https://lb.ua/blog/mihail_sokolov/463601_vivedennya_z_tini_agrarnoi_sferi.html). – 2020. – 10.08).

Блог на сайті «AgroPolit.com»

Про автора: Кахабер Карелі доктор економічних наук (Грузія/Україна), експерт із земельних питань

Закон про ринок землі: порушенням закону дотриматися закону, або «Не все те золото, що блищить»

«Набагато важче побачити проблему, ніж вирішити її. Для першого потрібна уява, а для другого – лише вміння» Джон Бернал.

Отже, на річницю свого президентства Володимир Зеленський зробив історичний крок, навколо якого кипіли пристрасті – скасовано двадцятирічний мораторій і заявлено про запуск повноцінного ринку. Щоправда, він запрацює тільки через рік, але нове керівництво країни показало готовність до проведення реформ, чим забезпечило життєво важливий кредит. Але наскільки зазначений закон відповідає очікуванням, які помилки він виявить і які побічні процеси може спричинити?

Запитань чимало, в тому числі: чому такий довгоочікуваний закон не назвали «Про обіг

земель», як було зазначено в X розділі ЗКУ «Перехідні положення». Але якби ж тільки це було вадою зазначеного Закону...

Bravo signor Matteo, або Коли справді варто прислухатися Україна для отримання фінансової допомоги від партнерів повинна виконати їхні різні вказівки (в яких особлива увага приділялася земельній реформі), тільки в такому разі виходить повноцінна обопільна співпраця. На жаль, Україна, в різні роки не виконувала поставлені перед нею зобов'язання, антирекордом можна вважати 2017 рік, коли вона не виконала 8 умов МВФ з 11, підсумок – недоотримані гроші. І замість того, щоб навести ґрунтовні аргументи «непослуху», це взагалі замовчується, що ще більше загострює невдоволення у партнерів. Але цього разу, ухваливши закон про ринок землі, країна вже отримала від МВФ \$2.1 млрд з договірних \$5 млрд.

Аналізуючи співпрацю з іноземними партнерами, ясно вимальовується картинка, що, ставлячи перед Україною високу планку демократичності й реформаторства, вони висувають різні вимоги і вказівки, які часом вимагають кардинальних змін, на що потрібно чимало часу, але ж в поспіху можна зробити невинуваті помилки. Восени минулого року керівний партнер ЄБРР в країнах Східної Європи і Кавказу Маттео Патроне зробив дуже цікаву заяву: «Земельна реформа – таке місце, де не можна припускати помилок, вони будуть незворотні», – він пропонує взяти паузу, подумати і зробити все поступово і правильно. Це той випадок, коли до розумної поради справді потрібно дослухатися, тим більше на тлі заяв деяких українських чиновників, які закликають до того, що «...потрібно поспішати, зробити все якомога швидше, так, будуть помилки, але потім ми їх виправимо». Беручи безпосередню участь у проведенні реформи, я хочу запевнити читача, що і в Грузії земельна реформа супроводжувалася помилками і прорахунками, і доводилося їх виправляти в ході процесу. Але, і в тому хочу вас запевнити, що після 01.07.21 року, коли в Україні запусниться ринок землі, коригувати деякі помилки буде вкрай складно. Що було зроблено і що

можна зробити Під час проведення реформи були допущені помилки, і вони очевидні: 17% населення отримали 70% сільгоспугідь, а максимальна площа паїв (20.0 га) в 111 разів більша за мінімальну (0.18 га). З цими даними нічого не поробиш – все законно, і заклики про проведення референдуму про продаж землі здаються більш ніж наївними, експерти і посадові особи на це не повинні витратити ані часу, ані енергії.

Але є ще й інші проблеми:

в оренду видані пайові ділянки переважно право орендаря купівлі орендованої землі сервітут між ділянками продовження мораторію для юридичних осіб мінімальна продажна ціна земель.

1. Проблема орендних договорів гарантовано постане дуже скоро. Я думаю, що це може статися ще до відкриття ринку: адже «Досягти єдиної думки всіх пайовиків, з ділянок яких складається орендний масив, буде вкрай складно» («Яким був і яким буде ринок землі, яких змін можна очікувати»). Яких би значних розмірів орендована ділянка не була, навіть поодинокі відмови пайовиків щодо продовження договорів спричинять зайві витрати і дискомфорт циклу обробки ділянки. Орендарі, не впевнені в тому, що їм вдасться в повному обсязі зберегти орендовану ділянку, масово почнуть розривати орендні договори, що неминуче спровокує небажані процеси в економіці і сільськогосподарській галузі країни, що може позначитися і на стабільності країни.

2. Розмірковуючи про проблему переважного права викупу орендарем орендованої ділянки, мимоволі замислюєшся: чиї інтереси вищі – орендаря чи пайовика (власника), в пресі вже зустрічаються зведення про такі конфліктні ситуації. В ухваленому законі явно вимальовується обмеження прав власників, що може спровокувати розгул тіньових відносин, корупції і не виключено навіть криміналу.

Враховуючи, «що переважно право на придбання земельної ділянки може бути передано її суб'єктом іншій особі» (стаття 121, п.2), орендарі можуть виставляти неприйнятні і навіть рекетні умови, а якщо згадати рівень

рейдерства в Україні, така картинка цілком реальна.

Законодавством України в першу чергу захищені права власників: згідно зі статтею 14 Конституції України, «Право власності на землю гарантується», а статтею 41 – «Право приватної власності непорушне». Роз'яснення права власності надається і в Земельному кодексі України: «Право власності на землю – це право володіти, користуватися і розпоряджатися земельними ділянками» (ст.78). А якщо згадаємо і рішення ЄСПЛ щодо Зеленчук і Цицури, то, думаю, сумнівів ні в кого не повинно виникнути. Не можна допустити, щоб держава неадекватними законами сама створювала конфліктну ситуацію – перевага орендарю повинна віддаватися лише у випадках аналогічної пропозиції пайовику з боку іншого покупця і на ним орендованій державній землі.

Вважаю за доцільне створити державний сайт з наявністю інформації про пайові землі, що продаються, це було б шляхетним сприянням з боку держави. Думаю, цю функцію можна було б передати Держгеокадстру, у якого, насправді, багато сумнівних обов'язків, а різні деталі, як регулювати і контролювати пропозиції, що надходять, і ухвалювати остаточне рішення – це лише справа техніки. Ось так легко можна вирішити це питання, при бажанні я б зміг посприяти вирішенню цієї проблеми.

3. Маючи понад 35-річний досвід у земельних відносинах, я жодного разу не стикався з проблемою, яка у вигляді поправки вноситься до ЗКУ (стаття 37, ч.6), це – право сервітуту. І вона набагато серйозніша, ніж може здатися на перший погляд, це «букет» проблем: власники і користувачі земельних ділянок всіх форм власності «зобов'язані надавати право сервітуту для забезпечення проходу (проїзду) іншим власникам і користувачам земельних ділянок до земельної ділянки, що належить їм на відповідному праві». Просто незрозуміло, як можна було допустити таку ДУРНИЦЮ і не передбачити ізольовані дороги і не створювати суперечливу ситуацію.

Сервітут є як платний, так і безкоштовний, в обох випадках оформляються нотаріальні договори, в яких відображається контур дороги,

і він не може змінювати місцезнаходження без згоди сторін. На жаль, в нововиданому законі немає жодного слова про фінансову відповідальність сторін, але ж зобов'язання користувача сервітутом платити за користування чужою ділянкою може викликати обґрунтований протест.

Ця помилка завдає серйозної шкоди також і власникам ділянок, які повинні дозволити сусідам безперешкодно користуватися їхніми ділянками. Кожен власник має право парканом відгородити власну ділянку, але в разі сервітуту вони не мають право на частині, передбаченій для «сервітутної» дороги, будувати споруди і садити будь-які рослини (навіть однорічні). Крім того, що, власник такої ділянки повинен платити за цілу площу (в тому числі і під дорогу), таку ділянку важко буде продати, крім випадку, коли і власник, і користувач сервітутом захочуть продати обидві ділянки разом.

Шкода, що сучасні українські законодавці не помітили майже 30 років тому допущені державою та її чиновницьким апаратом помилки, що може спровокувати безліч конфліктних ситуацій.

4. Як не дивно, ухваленням Закону Про ринок землі вчергове був продовжений мораторій: до 1 січня 2024 року юридичні особи не зможуть купувати землю. Я думаю, це не сприятиме реальному розвитку ринку, а враховуючи факт, що при дії мораторію було продано мільйони гектарів підмораторних земель, з упевненістю можна сказати, що це ще один додатковий фактор для корупції і тіньових угод.

Чесно кажучи, мені незрозуміла суть такого рішення: з одного боку, держава декларує турботу про пайовиків і побоювання, щоб земля не продавалася дешево (менше за НГО), а з іншого боку, зводить барикади для сільгоспідприємств, які були б великими гравцями та інвесторами ринку.

5. Новим законом внесено зміну до статті 130, згідно з якою до 1 січня 2030 року ціна продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення не може бути меншою за їх нормативну грошову оцінку.

Після того, як мільйони пайовиків отримають доступ до ринку землі, ринок виявиться

перенасиченим земельними ділянками, кількість продавців збільшиться в рази, при тій самій кількості покупців, а значить – зросте конкуренція серед продавців. Аналізуючи таку ситуацію, сміливо можна сказати, що збільшена конкуренція змусить продавців коригувати ціни і знижувати «апетит», всупереч запевненням тих експертів і посадових осіб, які стверджують, що ціни з перших днів відкриття ринку різко поповзуть вгору, це, на жаль, об'єктивно неможливо («Ринок землі – ціноутворення, структура, політика»). Враховуючи реальну ситуацію, громадяни України будуть змушені в договорах купівлі-продажу вказувати фіктивні ціни відповідно до Закону. Мені важко віриться, що український чиновницький апарат буде мобільним і встигатиме за подіями, а це означає лише те, що до 01.01.30 року не вдасться знизити тіньові та корупційні оборудки. Таке рішення уряду мені незрозуміло, доцільніше було б ринку з перших же днів дати повну волю, ринок має прекрасну рису – він сам себе регулює і не приміряється до втручання ззовні.

Одним словом – громадяни України змушені будуть порушувати закон для дотримання закону.

Післямова

З корупцією потрібно боротися демократичними, адекватними і об'єктивними законами, в іншому разі можна отримати зворотний ефект.

Дата відкриття ринку справді може виявитися переломною, ще є час, щоб залатати наявні на сьогодні проломи. Закон про ринок землі був ухвалений майже «марш-кидком», хоча не буду приховувати, що я це вважаю маленькою авантюрою («Тернова дорога до земельного ринку: необхідність, безвихідь чи авантюра?»).

Я дотримуюся думки, що держава повинна закупити частину пайових земель, всі дані для здійснення цього процесу повинні бути фіксовані, що повністю виключить корупцію і тіньові операції (Метод Карелі «Комплексна земельна реформа»). Держава не повинна грати людськими долями, не можна самому спровокувати кримінал і самому ж шукати козлів відпущення. Ухвалений закон повинен насправді врегулювати багаторічну проблему, створити

цивільні ринкові умови, що відповідало б гідному місцю України в сучасному світі (<https://agropolit.com/blog/403-zakon-pro-rinok-zemli-porushennyam-zakonu-dotrimatisya-zakonu-abo-ne-vse-te-zoloto-scho-blisshit>). – 2020. – 06.08).

Блог на сайті «Цензор НЕТ»

Про автора: Кирилл Сазонов, журналіст

Трансплантология в Украине

Если вы никогда не сталкивались с проблемами трансплантологии – вам очень повезло. В принципе, можно включить благодарность за это в свою ежедневную молитву, если вы ее практикуете. Но так повезло не всем. Для справки – Украина в этом году потратит миллиард на лечение своих граждан за границей. В основном средства пойдут именно на трансплантологию. Этих денег категорически не хватит. Но деньги сегодня – уже не главная проблема. Нашим пациентам за границей часто отказывают уже независимо от суммы. Стамбульская конвенция обязывает государства отдавать приоритет собственным гражданам. Иностранцам, остается стоять в бесконечной очереди и надеяться.

Итак, вчера была возможность обсудить проблему трансплантологии в Украине с министром охраны здоровья Степановым. Немного цифр и фактов для понимания сегодняшней ситуации. Украине нужна трансплантологическая независимость. Один из важнейших аспектов реформы – развитие отрасли внутри Украины. Спасать людей здесь – не прихоть, а необходимость. В настоящий момент текущая потребность – 5 тысяч операций в год. Реально нужно гораздо больше. Просто трезво оценивая возможности нашей медицины, сейчас многих даже не направляют. Нет шансов. В настоящий момент Беларусь уже не берет украинских детей на пересадку сердца и легких. И не только Беларусь. Индия, целый ряд других стран. Предпочтение своим гражданам – Стамбульская конвенция. А возможности хирургических команд и медицинских центров ограничены, увы.

В 2019 году Верховной Радой был принят Закон о посмертной органной трансплантологии. То есть человек с согласия родных может выступить донором после смерти мозга. Для понимания отношения украинцев к проблеме спасения чужой жизни таким образом – процент согласия родных составляет 70%! Это лучший ответ на все страшные сказки про незаконные пересадки без согласия. Кстати, врачи выступают против принципа согласия на донорство по умолчанию. Опасаются новой волны спекуляций и страшных сказок. Необходимости нет – украинцы с пониманием относятся к этому вопросу и 70% согласия говорят сами за себя. Кстати, чтобы не возвращаться к этой теме. Провести незаконную тайную операцию по трансплантации в Украине невозможно. То есть дело даже не в правоохранительной системе. Технически это настолько сложно, требует такого оборудования, количества специалистов, подготовки и времени на лечение – что даже теоретическая возможность отсутствует в принципе. Не верьте страшным заголовкам желтой прессы.

Сам по себе принятый закон стал только первым шагом. Теперь нужно принять массу нормативных актов и выстроить систему. Каждое решение на уровне Кабмина и министерства заставляет решать несколько новых вопросов. Например, сейчас проводят постановление про транспортировку. Одно постановление, да. Но к нему нужно теперь отдельно нормативные требования к боксам по транспортировке, требования к маркировке, инструкции по перевозке самолетом без просвечивания в аэропортах. Каждый шаг подразумевает массу новых документов. В МОЗе обещают закончить все в ноябре. Но «бумажная нормативка» это только одна часть проблемы. Министр настаивает на системном подходе, а не на ручном управлении. Это значит, что нужно создать единый работающий реестр доноров и пациентов. А не два реестра, которые никак не связаны, которые создали по техзаданию прошлой команды МОЗа. Там «что-то пошло не так», теперь какие-то уголовные дела, но это уже хлопоты правоохранителей, а не МОЗ.

МОЗу нужно создать реестр.

Еще раз возвращаюсь для понимания – зачем нам это вообще нужно и почему это было нужно еще вчера. В настоящий момент в Беларуси шесть наших детей ждут пересадки легких, и один ждет пересадки сердца. Еще 242 в очереди. Такая же история в Индии. Транспортировать назад для пациентов приговор. Они не выдержат перелета. Каждый день украинский МОЗ связывается с иностранными коллегами, общается с послом, пишет ноты, чтобы решить вопрос. Все оплачено. Но... по закону теперь в первую очередь операции своим гражданам. И от наших отказываются независимо от суммы – такие правила. Все делают пересадки для своих – а мы просто невероятно отстали именно на уровне организации. Рекрутинговые команды по трансплантологии очень активно работают, переманивая украинских хирургов. Здесь люди получают высшее, потом еду за границу по приглашению на специализацию и остаются там работать. Это не просто деньги – для хирургу заниматься этим направлением престижно. Признак квалификации. И все эти годы мы теряли кадры – факт.

Две главных проблемы для украинских специалистов – пересадка печени и легких. В первую очередь детям. Нет опыта таких пересадок, нет трансплантологических команд по профилю. По сердцу у детей все тоже очень сложно. Людей можно и нужно готовить. Центров, которые занимаются трансплантологией с аккредитованными по международным стандартам командами должно быть как можно больше. Двенадцать державных медучреждений уже готовы работать по этому направлению, еще четыре частных хотят присоединиться. МОЗ зовет всех – чем больше, тем лучше. Потому что чем больше таких клиник, тем ниже тариф. Хотя и сейчас операции в Украине гораздо дешевле, чем в мире. Пример – трансплантация почки в Турции для своих стоила 15 тысяч, а для иностранцев (и нас, соответственно) 67 тысяч. Еще пару цифр для понимания ситуации. В Украине сейчас очень мало команд. По детской трансплантации – две. Оборудование тоже нужно. Например, очень дорогие «ультрачистые» боксы. Их

в «Охмадете» 12, но это не много. После операции ребенок может находиться там 4 месяца. Оцените пропускную способность. А время часто – на вес золота. И, как я уже писал, золотом не всегда можно закрыть вопросы. Нужно готовить всю нормативку. Нужно готовить команды трансплантологов. Дорогое оборудование. Нужны координаторы и единый реестр. В программе МОЗ 12 учреждению, плюс четыре хотят присоединиться. Есть врачи с опытом и врачи, готовые учиться. Есть энтузиасты, которые уже сделали очень много для решения этих проблем и им предстоит сделать еще больше. Есть понимание задач на уровне руководства украинского государства и профильного министерства. Дорогу осилит идущий. Ждем хороших новостей в октябре и ноябре – со спасенными двумя жизнями. К 2023 году министр обещает выстроить систему так, что отправлять за границу наших пациентов будет уже не нужно. Необходимые операции смогут проводить здесь.

Отдельная очень большая и интересная тема по пересадке костного мозга. Особенно важно для тех, кто прошел курсы химиотерапии. Там есть два разных варианта медицинского решения по донорству стволовых клеток, есть специалисты, наработки и своя программа развития. Тоже целый ряд моментов по присоединению к международному реестру доноров – 37 миллионов фенотипов. Тоже нужна аккредитация команд с опытом, который сейчас нарабатывают на родственном донорстве. Но это тоже целая отдельная история, потому о ней в следующий раз. (https://censor.net.ua/blogs/3211392/transplantologiya_v_ukraine). –2020. – 01.08).

Блог на сайті «Цензор НЕТ»

Про автора: Сергій Шевченко, експерт у галузі містобудування

100 мільйонів гривень – вихідна допомога для чиновників

Саме таку суму хочуть додатково «заробити» кінцеві бенефіціари корупційних схем у

результаті ліквідації Державної архітектурно-будівельної інспекції (ДАБІ).

Адже постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2020 р. № 218 прийнято рішення про ліквідацію ДАБІ без визначення її правонаступників. Цією ж постановою утворено Державну сервісну службу містобудування України (Держсервісбуд).

Іншою постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2020 р. № 219 утворено Державну інспекцію містобудування (ДІМ), де також не визначено правонаступництво.

Це свідоме рішення чи технічне недопрацювання?

Якщо дійсно під час спішної підготовки змін реформатори забули про цей важливий момент, це легко виправити.

Набагато гірше, коли це зроблено свідомо, і на користь саме цієї версії свідчить наступне.

Очільник Держсервісбуду Олексій Башкіров заявив: «Держсервісбуд спільно з Державною інспекцією містобудування, Держархбудінспекцією та Мінрегіоном підготували проект постанови Кабінету Міністрів «Деякі питання функціонування центральних органів виконавчої влади у сфері містобудування».

Згідно з пояснювальною запискою, проект постанови не потребує консультацій з громадськістю та не виноситься на громадське обговорення.

Проектом пропонується віднести до сфери управління Держсервісбуду та ДІМ індивідуально визначене майно ДАБІ за переліком, складеним комісією з ліквідації. Зокрема, у ДІМ буде вісім автомобілів у регіонах та один у Голови. Держсервісбуду пощастило менше, всього 1 автомобіль у центральному апараті.

Іншими словами, замість врегулювання питання правонаступництва ДАБІ, передачі судових та дозвільних справ, справ щодо виконавчих проваджень, матеріалів перевірок об'єктів будівництва та об'єктів нагляду тощо реформатори хочуть тихенько розділити «шкуру невбитої ДАБІ».

Судячи з усього, роздерибаняться також 100 мільйонів гривень – це штрафні санкції,

що оскаржуються в судах та знаходяться на виконанні в органах державної виконавчої служби.

Адже, у разі відсутності правонаступництва, хто оскаржить рішення суду, прийняті не на користь держави, хто змінить сторону виконавчого провадження, перевірить виконання вимог припису?

Очільник ДІМ Юрій Васильченко заявив, що до моменту повного припинення діяльності старий орган повинен довести вже початі справи до кінця.

На даний час, згідно з даними Opendatobot, судовий реєстр містить 4359 рішень, стороною в яких є ДАБІ.

Може, Юрій Васильченко не знає, що розгляд судових справ триває роками, так само як і стягнення штрафних санкцій органами державної виконавчої служби. Чи необхідно забезпечувати з державного бюджету діяльність ДАБІ ще декілька років, утримувати відповідний штат працівників тощо? Навряд чи. Тим більше, на початку діяльності нових органів кількість судових справ буде мізерною, а завантаженість юристів – невисокою.

Крім того, очільник ДІМ вважає, що питання про те, хто представлятиме ДАБІ в судах після ліквідації інспекції, повинен вирішити Кабмін.

Не може погодитись, це необхідно вирішити зараз.

Проект постанови Уряду «Деякі питання функціонування центральних органів виконавчої влади у сфері містобудування» повинен бути доопрацьованим, а ДІМ та Держсервісбуд необхідно визначити правонаступниками ДАБІ в частині отриманих повноважень (https://censor.net.ua/blogs/3211541/100_mlyionv_griven_vihdna_dopomoga_dlya_chinovnikov). – 2020. – 03.08).

Блог на сайті «Цензор НЕТ»

Про автора: Сергій Шевченко, експерт у галузі містобудування

Сліні поводири реформ або як узаконити корупцію

Напередодні Дня будівельника в добрих радянських традиціях влада організувала зустріч з представниками галузі: головні законодавці змін та «обрані» представники будівельної сфери обговорили хід реформування системи архітектурно-будівельного контролю та нагляду.

Який же насправді подарунок зроблено для будівельного бізнесу, інвесторів та пересічних громадян до цього професійного свята?

Після перегляду заходу пригадуються рядки з байки Крилова «За что же, не боюсь греха, Кукушка хвалит Петуха? За то, что хвалит он Кукушку». У нашому випадку: самі собі придумали реформу, самі себе похвалили, хоча всім очевидно, що реформа не «літає».

Перше, що кидається в очі, це склад учасників зустрічі. На захід не було запрошено жодного незалежного експерта, жодного фахівця чи девелопера, який міг би витягнути присутніх із «теплої ванни ілюзій». Там вони і перебували й обдаровували один одного подяками.

Прем'єр-міністр дякував представникам будівельної галузі за те, що дають роботу людям, продовжують будувати, тримають рівень економіки, працює мультиплікатор тощо. Дуже сподобалася фраза прем'єра: «Все, що можна було зробити спільно з вами, спільно з Комітетом, ми зробили».

Абсолютно погоджуюсь, адже на даний момент:

- зупинено контроль за будівництвом, що вже призвело до катастрофічних наслідків;
- скасовано ліцензування без запровадження перехідного періоду, що в умовах економічної кризи додатково вдарило по бізнесу, бо неможливо створити будівельну компанію, нові робочі місця, працювати та сплачувати податки;
- повернуто в Держархбудінспекцію (ДАБІ) стару корупційну схему «5\$ за квадратний метр».

Та і цифри говорять самі за себе, у порівнянні з 2019 роком:

- індекс будівельної продукції впав на 5,5%;
- обсяг виконаних будівельних робіт демонструє спад на 4,6%;
- рівень видачі документів дозвільного характеру скоротився вдвічі.

Тож бізнес не розвивається, а виживає. Щоб довести країну до того, що три тисячі об'єктів потребують ухвалення окремих законодавчих рішень, треба мати справжній реформаторський «талант». А скільки ще їх з'явиться після відновлення контролю в будівництві?

Для розуміння суті пропонованих законодавчих змін важливо знати, хто їхній автор, для цього повернімося у недалеке минуле.

Пригадаймо нараду в колишнього прем'єр-міністра Олексія Гончарука у січні 2020 року, коли забудовники поскаржилися главі Уряду на Олександра Сергієнка (начальника Управління дозвільних процедур ДАБІ 2012 – початок 2015 років), який раптово з'явився в ДАБІ на посаді радника голови зі своїми «старими схемами». Тоді учасники зустрічі повідомили про повернення схем «5\$ за квадратний метр». У результаті Сергієнка було звільнено з посади радника.

Втім з новими керівниками-«аватарами» ДАБІ, Держсервісбуду та Державної інспекції містобудування (ДІМ) ця схема запрацювала з березня 2020 року з ще більшим розмахом, а Олександр Сергієнко старанно працює помічником-консультантом на громадських засадах Голови профільного Комітету ВР Андрія Ключка. Тобто повним ходом ініціює нові корупційні схеми через законодавчі ініціативи.

Що написано в головних законопроектах від 16.07.2020 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування державного регулювання у сфері містобудування № 3875 і «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за правопорушення у сфері містобудування» № 3876 та альтернативних від 24.07.2020 № 3875-1 № 3876-1?

Автори змін хочуть повернути схеми 2011-2016 років, коли діяв декларативний принцип на будівництво, ініціаторами яких вони тоді й були, адже об'єкти класу наслідків СС2 та СС3, до яких належать об'єкти підвищеної небезпеки, житлові комплекси,

торговельні центри тощо будуть зводитись без перевірки проєктної документації, що обов'язково призведе до збільшення проблемних будівництв.

Сертифікація виконробів, переважна більшість яких немає вищої освіти, позбавить роботи значну кількість людей.

Надмірна кримінальна відповідальність призведе до нового, масштабнішого кола корупції та створення нових важелів тиску на бізнес.

Принцип альтернативності отримання адміністративної послуги та вибору органу, що буде контролювати будівництво, нівелює децентралізацію повноважень та їх передачу виконавчим органам сільських, селищних та міських рад.

Більше того, ДІМ з її інструментом нагляду за діяльністю відповідних органів місцевого самоврядування фактично змусить відмовитись від виконання делегованих повноважень та зобов'яже забудовників подавати документи до Держсервісбуду та обирати органом контролю зазначену інспекцію, адже формальні керівники цих органів виконують вказівки «одного центру прийняття рішень».

Чи поцікавились ідеологи реформ позицією Асоціації міст України? Шановні мери, хіба ви цього очікували?

Але повернімося до зустрічі наших «реформаторів». М'яко кажучи, здивували слова голови профільного Комітету ВР Андрія Ключка про те, що «реформу реально завершити в історично рекордні терміни». У найкращому випадку, законопроекти проголосують у вересні-жовтні, додайте до цього ще підготовку підзаконних нормативно-правових актів, тобто реформа, яку можна було б впровадити за тричотири місяці, буде тривати рік!

Ще більше здивували слова Прем'єр-міністра про супротив реформ з боку ДАБІ. Виникає питання: невже перші особи держави не можуть навести лад в одному органі державної влади? Чи вони заважають самі собі? Бо хто сьогодні може заважати, коли все в їх руках?

Звісно, людський фактор вагомий, але хто заважає змінити тимчасового очільника ДАБІ,

провести співбесіди з можливими кандидатами на цю посаду, поставити чіткі завдання та контролювати їх виконання?

Слова голови ДІМ Юрія Васильченка про переваги реформи та «будівельних шерифів» навіть не хочеться коментувати. Після його численних публікацій щодо вивчення іноземного досвіду виглядає, що «Остапа понесло».

Запис зустрічі уривається після надання слова явно зацікавленому у таких змінах забудовнику.

Виступ небагатьох присутніх вагомих гравців будівельного ринку не показано, вочевидь побоюючись можливої обґрунтованої критики.

Після аналізу меседжів цієї зустрічі стає ще більш очевидним, яка катастрофа назриває на будівельному ринку та куди горе-реформатори ведуть будівельну галузь.

У зв'язку з цим пригадалася відома притча про сліпих Пітера Брейгеля Старшого та Біблійні рядки: «Це сліпі проводарі сліпих! Коли ж сліпий веде сліпого, обидва впадуть у яму»!

Сліпі реформатори ведуть країну в нову прірву, а суспільство, на жаль, вірить у благі наміри тіньових кураторів корупційних схем (https://censor.net.ua/blogs/3212790/slp_povodir_reform_abo_yak_uzakoniti_koruptsyu). – 2020. – 10.08).

Блог на сайті «Освіта.ua»

Про автора: Олег Охредько, експерт, аналітик Центру громадянської освіти «Альменда».

На жаль, як і передбачалося, вступна кампанія 2020 року для дітей з тимчасово окупованих територій проходить у складній ситуації, яка обумовлена як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами.

До перших факторів відносяться пандемія, політична та економічна криза та інші фактори, які не залежать від нас, а от другі – це вже те, що безпосередньо залежить від нашої держави,

і от тут повна «нерозберіха», повний бардак. Отже...

3 липня 2020 року Верховна Рада України розглядає законопроект, поданий Президентом України як невідкладний і приймає його в першому читанні. А потім і взагалі в цілому. Навколо цього законопроекту вирували баталії як у залі Верховної Ради, так і на телебаченні, у газетах та журналах, ну і зрозуміло, що найбільшого накалу досягли суперечки у соціальних мережах. Що ж це за такий документ? А це Закон України (вже прийнятий) «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» щодо особливостей вступу до закладів вищої освіти осіб з тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, Донецької та Луганської областей».

Відповідно до цього закону для дітей з тимчасово окупованих територій «прийом на навчання до закладів вищої освіти здійснюється у межах установлених квот прийому до закладів вищої освіти України», окрім того, вони повинні мати документ про повну загальну середню освіту, зрозуміло, українського зразка, адже згідно з українським законодавством жоден документ з окупованих територій не визнається.

Проте Закон – це тільки проголошення певної норми, і для його виконання відповідні державні органи розробляють необхідні нормативні документи. Так, для дітей з тимчасово окупованого Криму ще 5 років тому був прийнятий Порядок прийому для здобуття вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти осіб, які проживають на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (Наказ Міністерства освіти і науки України 24.05.2016 №560), у якому передбачалася система вступу до українських ЗВО через складання трьох іспитів (українська мова та історія України для отримання атестату та профільний іспит для вступу до ЗВО). Окрім того, цей документ та ще один – Умови вступу для здобуття вищої освіти (приймається щороку) визначили й кількість гарантованих місць – так звану Квоту-2 у розмірі 20% від

загальної кількості бюджетних місць. Тому й у прийнятому 3 липня Законі у Прикінцевих положеннях визначалося: «2. Кабінету Міністрів України протягом двох тижнів з дня набрання чинності цим Законом: привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом; забезпечити приведення міністерствами та іншими державними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом».

Не зважаючи на терміновість, Президент підписує закон через тиждень після його прийняття, тобто 10 липня. Отже, через 2 тижні повинна бути готова відповідна нормативно-правова база для втілення цього закону у життя. І що ми маємо?

На сайті Верховної Ради України внесені зміни до Закону про вищу освіту відповідно прийнятого закону від 3 липня і ... все. Більше жодного документу, який би регулював реалізацію змін до Закону про вищу освіту знайти неможливо (інформація на 1 серпня 2020 року). А діяльність сотень вищих навчальних закладів, доля тисяч дітей з тимчасово окупованих територій?

Практично приймальні комісії починають використовувати Порядок прийому для здобуття вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти осіб, які проживають на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (Наказ Міністерства освіти і науки України 24.05.2016 №560 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 483 від 08.04.2020) (далі – Порядок).

Проте перше і, мабуть, основне питання на сьогодні – це коли розпочинаються вступні іспити, адже відповідно вищезазначеного Порядку дітям з тимчасово окупованих територій потрібно отримати документ про середню освіту, а для цього скласти два іспити – історію України та українську мову. Це можливо зробити у школах, які закріплені за Освітніми центрами «Крим – Україна» чи «Донбас – Україна» (список є на сайті МОН), які почали працювати ще з червня місяця. А от профільний, фаховий іспит потрібно скласти у певні терміни, і тут починається отой бардак:

відповідно до Умов прийому для здобуття вищої освіти в 2020 році (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 591 від 04.05.2020) «вступні іспити, творчі конкурси проводяться в кілька потоків з 01 по 12 серпня включно»;

відповідно Порядку прийому для здобуття вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти осіб, які проживають на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (Наказ Міністерства освіти і науки України 24.05.2016 №560 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 483 від 08.04.2020) «Документи від Заявника для вступу для здобуття освітнього ступеня бакалавра (магістра та спеціаліста медичного, фармацевтичного та ветеринарного спрямування) за кошти державного бюджету приймаються до 12:00 години 19 серпня, вступні іспити проводяться до 19 серпня, рейтинговий список вступників оприлюднюється не пізніше 12:00 години 20 серпня, а зарахування проводиться не пізніше 10:00 години 22 серпня.»

На сайті «ТЕБЕ ТУТ ЧЕКАЮТЬ. Програма спрощеного вступу для абітурієнтів з тимчасово окупованих територій», створеному спеціально для дітей з тимчасово окупованих територій, є тільки дати прийняття документів «Для участі у конкурсі на бюджет: вступники з Криму – не пізніше 20 серпня; вступники з Донбасу – не пізніше 20 серпня»;

на сайті МОН в розділі «Жителям Донбасу та Криму – Вступникам – Покрокова інструкція вступникам з Криму для вступу до українських закладів вищої освіти (інформація оновлюється)» говориться, що «Вступ на бюджет на бакалавра (магістра медичного, ветеринарного чи фармацевтичного спрямування): прийом документів – до 19 серпня; вступні іспити – до 20 серпня; зарахування – до 05 вересня»;

на Пресбрифінгу за участі т. в. о. міністра Сергія Шкарлета щодо попередніх результатів ЗНО та початку вступної кампанії 2020 було повідомлено, що «Освітні центри «Крим – Україна» та «Донбас – Україна» будуть створені

у всіх вищих навчальних закладах ... подання документів та зарахування ... основний етап до 20 серпня ... вступники мають можливість подати до 5 заяв в одному навчальному закладі» (з 17 хв. 50 сек.);

Таким чином, дітям з тимчасово окупованого Криму важко розібратися в тому бардаку, який зараз існує в полі вступної кампанії, тим паче, що отримати точну інформацію практично неможливо через її відсутність.

Отже, підбиваючи підсумки, потрібно зазначити, що бюрократичний апарат української держави не справився із своїми обов'язками та не забезпечив необхідного виконання законодавства, практично зриваючи вступну кампанію для дітей з тимчасово окупованого Криму (<https://osvita.ua/blogs/75498/>). – 2020. – 04.08).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Тимофій Бадіков, голова правління ГО «Платформа Здоров'я»

Лікарі та пацієнти страждають від недосконалої електронної системи охорони здоров'я

Електронні технології в охороні здоров'я покликані покращувати надання медичних послуг пацієнтам та умови праці лікарів. На жаль, в Україні цього поки не відбувається через низку взаємопов'язаних причин, про які я вже неодноразово розповідав у своєму блозі.

Медична галузь України увійшла в другий етап реформи з «сирою», створеною поспіхом «на колінах» електронною системою охорони здоров'я (ЕСОЗ). Як наслідок, замість того, щоб стати помічниками лікарів та пацієнтів, недосконалі електронні інструменти стали для них, скоріше, тягарем. Свідченням цього стала хвиля обурення працівників медзакладів (не лише медиків, але і бухгалтерів) незадовільною роботою ЕСОЗ, яка котиться мережею.

Для тих, хто не знає «кухні» роботи лікарів з комп'ютером, спробую на простому прикладі пояснити, в яких умовах наші лікарі працюють з ЕСОЗ. Уявіть, що електронна система охорони здоров'я – це 4-поверхова будівля.

Перший поверх. Вмикаємо комп'ютер, входимо в систему. (Проходимо через вузькі двері на перший поверх, стоїмо в довгій черзі, намагаємося бути спокійними).

Другий поверх. Вводимо дані пацієнта. (Піднімаємося по драбині на другий поверх. Драбина нестійка, ось-ось нас скине, але ми вперто рушимо вперед).

Третій поверх. Випишуємо електронне направлення. (Деремося по канату. Весь час враження, що так і не зрушили з місця. Нервуємо. Пацієнт в кабінеті нервує. Пацієнти під кабінетом нервують. А ми деремося по канату).

Четвертий поверх. Відправляємо звіти до Національної служби здоров'я України (НСЗУ). (Ось він – відкритий люк, треба лише дострибнути. Це непросто: зараз би драбину або хоча б канат... Нервуємо, лаємося, плачемо. Добре, хоч ніч наближається, і пацієнтів під дверима вже немає. Нарешті, ми це зробили! А що там, за люком, самому лише НСЗУ відомо).

Виникає питання: «де в цій схемі пацієнт, його медична проблема?». За даних обставин, пацієнтам в цій схемі залишається небагато місця. Пацієнт в режимі очікування. Боротьба з комп'ютером забирає час, призначений на прийом, на інші робочі та особисті справи лікаря (оскільки робочого часу часто не вистачає). Функціонування ЕСОЗ – це зона відповідальності Національної служби здоров'я України, а вона, на жаль, з цим завданням не впоралася.

Лікарі та пацієнти не повинні страждати від недосконалості системи. Заходи, які МОЗ та НСЗУ днями вжили, реагуючи на хвилю скарг лікарів, дали короткотривалий результат та показали, що нашвидкоруч цю проблему не вирішити.

Подальший повноцінний розвиток електронної системи охорони здоров'я в Україні можливий лише за умови приведення її ідеології та архітектури до стану, коли її можливо буде назвати eHealth у міжнародному розумінні цього поняття (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/badikov/5f30faf4c9642/>). – 2020. – 10.08).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Галина Янченко, народна депутатка, «Слуга народу»

Підсумки року: Які рішення парламенту українці оцінили найбільше?

Минув парламентський рік, який був достатньо бурхливим та багатим на події. Більшість політиків вже відзвітували про свою роботу, експерти також висловились про підсумки парламенту. Водночас, більш цікавою, на мою думку, є оцінка роботи парламенту з боку наших роботодавців – громадян. Часто вона відрізняється від експертних оцінок.

Які рішення парламенту українці сприйняли позитивно та оцінили найбільше? Відповідь на це питання дає опитування соціологічної групи «Рейтинг», проведене в останні дні третьої сесії Верховної Ради.

Топ-5 рішень, які позитивно оцінили громадяни, виглядає наступним чином.

№1 Повернення покарання за незаконне збагачення

У жовтні 2019 року парламент підтримав президентський законопроект N1031 про повернення покарання за незаконне збагачення. Таке рішення парламенту, за даними опитування, позитивно оцінили 90% українців.

Вперше це поняття з'явилося в українському законодавстві в 2011 році, в 2014-му – його доопрацювали згідно з міжнародними стандартами. Воно було однією з вимог ЄС, а також зобов'язань України перед МВФ. Але у 2019 році за позовом низки нардепів, зокрема, правлячої на той момент партії «БПП», було скасоване Конституційним судом України.

Внаслідок чого Спеціалізована антикорупційна прокуратура була вимушена закрити 65 кримінальних проваджень про незаконне збагачення, розслідуваних на той час. Порушники закону завдяки такому «своєчасному» рішенню КСУ змогли уникнути відповідальності.

Тепер покарання за незаконне збагачення повернуте, посадовці будуть нести кримінальну та цивільну відповідальність. Кримінальна

наставатиме, якщо набути чиновником активи більш ніж на 6,5 млн грн. перевищують його законні доходи.

Для тих, у кого невідповідність між офіційними доходами та активами перевищує 1 мільйон гривень, наставатиме цивільна відповідальність, і буде застосовуватись цивільно-правова конфіскація.

№2 Запровадження кримінальної відповідальності за кнопкодавство

Саме цей парламент знайшов рішення та політичну волю для того, аби знищити таке явище як «кнопкодавство» або не персональне голосування. Позитивно такий крок оцінили також 90% наших громадян.

Відтепер за не персональне голосування народних депутатів карають гривнею: штраф складає від 3000 до 5000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тобто від 51 000 до 85 000 гривень. За «кнопкодавство» настає кримінальна відповідальність, а це вже є підставою для позбавлення депутатського мандату.

Можливо, тому після ухвалення закону в цьому парламенті кнопкодавство зникло як явище. І це, до речі, не єдина зміна умов роботи для народних депутатів.

Також цей парламент запровадив штрафи за прогули пленарних та комітетських засідань. Якщо обранець пропустив понад 30% засідань, він не отримає за результатами місяця грошей на виконання депутатської діяльності. Щомісяця в парламенті таким чином штрафують близько 50-60 парламентарів.

№3 Скасування депутатської недоторканності

Обіцянка скасувати депутатську недоторканність була, напевно, найпопулярнішою за всю історію України. Саме за президента Зеленського парламент ухвалив зміни до Конституції та позбавив народних депутатів «права на безкарність», зробивши парламентарів ближчими до людей. А також ухвалив мій законопроект про новий порядок притягнення народних депутатів до відповідальності.

За скасування недоторканності я боролась як експерт, починаючи з 2017 року. Це одна з тих реформ, яка принесе зміни та кардинально

переформує склад та якість Верховної Ради наступних скликань. Бо сенсу обиратись до парламенту для того, щоб сховатись від кримінального переслідування, як робилося раніше, більше не буде.

Відтепер закон захищає виключно висловлювання та політичну діяльність народного депутата. Таке рішення парламенту як позитивне оцінили 79% українців.

№4 Надання добровольцям статусу учасника бойових дій

Не зважаючи на те, що попередня влада позиціонувала себе чи не єдиними захисниками інтересів українських воїнів, саме цей парламент ухвалив законопроект N2045-1, завдяки якому добровольці можуть отримати статус учасника бойових дій.

Законопроект встановлює відповідний механізм. Таким чином, на державному рівні ми не лише визнали участь добровольців та їх внесок у боротьбу з окупантом, але й відкрили для них можливість забезпечити соціальний захист та скористатись пільгами в рамках УБД.

На ухвалення цього законопроекту і профільне Міністерство ветеранів, і тисячі добровольців чекали понад 5 років. А позитивно таке рішення парламенту оцінили 78% українців.

№5 Кредитування підприємців за низькими ставками – 5-7-9%

Цей парламент ухвалив чимало позитивних рішень для підприємців. Зокрема, підвищив ліміти для ФОПів, чого не робилося з 2015 року, скасував обов'язкову паперову книгу обліку для підприємців та запровадив нові можливості для електронного документообігу. Також були ухвалені низка рішень для підтримки підприємців в період карантину та стимулювання економіки. Програма кредитування під 5-7-9% є однією з них.

У січні Верховна Рада ухвалила зміни до бюджету, якими передбачила 2 млрд гривень на доступні кредити для бізнесу. Згодом програма була розширена, і станом на перше серпня цього року, сума виданих кредитів в рамках програми «5-7-9%» становить вже понад 3,3 мільярда гривень. Скористалися нею 1755 компаній.

Програму доступного кредитування підприємців підтримало 77% опитаних громадян.

Серед інших рішень Верховної Ради у топ-10 за версією українців також увійшли – запровадження правила перевезення дітей у автомобілях лише у дитячих кріслах, обмеження на виведення грошей до офшорів, спрощення вступу до ВУЗів дітей з окупованих територій тощо.

Сподіваюсь, далі буде ще багато рішень, які не лише об'єднають сесійну залу, а й отримають позитивну оцінку українців від сходу до заходу і з півночі на південь.

Сьогодні зустрічаються експерти, які кажуть, що парламент ухвалює рішення «не для людей». Але люди з такою точкою зору вочевидь не згодні. Результати опитування показують: боротьба з корупцією – завжди на часі, вона об'єднує не лише парламент, а й суспільство – так само, як і соціальний захист наших бійців, і допомога економіці. Люди, на відміну від старих політиків, думають про країну і прекрасно знають, що є найважливішим для її майбутнього (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/yanchenko/5f31084343103/>). – 2020. – 10.08).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Ігор Попов, експерт Українського Інституту Майбутнього

Аналіз підготовчого етапу місцевих виборів.

Виборчий процес офіційно починається за 50 днів до дня голосування, проте фактично кампанія вже стартувала. Виділено бюджетне фінансування, ухвалено зміни до виборчого кодексу, кандидати розпочали агітаційну кампанію, хоч і поза регулюванням закону.

Законодавча база місцевих виборів на жаль не є ідеальною і створює додаткові труднощі та ризики. Запровадження партійної монополії на висування кандидатів у радач чисельністю від 10 тисяч виборців призведе до посилення політичної корупції, коли кандидати будуть

змушені шукати для себе партійні прапори в останні дні перед початком кампанії. Посилення імперативного мандату робить депутатів більш залежними від партійного керівництва, а не від виборців.

Законопроект 3971 може вирішити низку технічних проблем Виборчого кодексу, проте не пропонує рішення для великих політичних проблем. Позитивною новацією стане, до прикладу, детальне розяснення, як саме треба враховувати заповнені не належним чином бюлетені.

В той же час законопроект остаточно скасовує прямі вибори старост, а це переважно критично сприймається на місцях.

Законопроект не дає відповіді щодо обрання районних рад. ЦВК відмовилася призначити вибори райрад без розяснення профільного комітету ВРУ, і листування між ЦВК та депутатами підвищує питання призначення виборів та плани кандидатів. Якщо вибори районних депутатів не вдасться призначити на 25 жовтня, то потрібно буде проводити окремі загальноукраїнські вибори районних рад, з відповідними витратами державного бюджету.

Рішення про скасування виборів у 18 територіальних громадах на сході України – базується на поданнях військово-цивільних адміністрацій, але не відповідає заявленому центральною владою курсу на стійке примирення. Оскільки вибори міських голів Северодонецька та Лисичанська скасовано взагалі, а обласні ради Луганської та Донецької областей не обираються з 2015 року, то значна частина виборців взагалі не братиме участі в жодних виборах.

Законопроект 3971 не вирішує проблему «виборчих туристів», яка вже виявлена в багатих і курортних громадах. Вже зараз тисячі нових виборців реєструються для голосування в Кароліна-Бугаз, Таїрова та інших мальовничих приморських громадах. Інструмент, який пропонувався для полегшення реалізації виборчих прав ВПО – запущено для маніпуляції результатами виборів. Додатковим ресурсом для «виборчого туризму» можуть стати виборці Донецької та Луганської областей із тих громад, де місцеві вибори у 2020 не будуть

проводитися взагалі. Найраніший термін для розгляду законопроекту 3971 – позачергова сесія 25 серпня. Одразу голосувати текст в цілому – може трактуватися як порушення регламенту, бо будуть протести від бажаючих вносити правки. Запустити процедуру двох читань – означає голосувати в цілому в районі 15 вересня, тобто міняти правила вже після старту виборчого процесу.

ЦВК утворила 532 територіальні виборчі комісії. Обовязкові місця в комісіях отримали кандидатури від парламетських фракцій, а також партія «За майбутнє», а група «Довіра» подала членів комісій через партію «Солідарність жінок України». Решта місць у комісіях розподілена жеребом, і результати як завжди не додають довіри до виборчих лотерей. До прикладу, у Одеській області з подивом зустріли подання від партій «Рівне разом», «Київ передусім», «Партія чернівчан» та «Патріоти Волині». Біржу по торгівлі квотами та місцями в комісіях варто або легалізувати, або заборонити.

Окрім подань до комісій, першими завданнями для партій стали іміджева реклама та залучення знакових особистостей до партійних списків. Реклама партій та особистостей переважно з'явилася на носіях зовнішньої реклами, також запущено перші хвилі іміджевих промо-матеріалів у засобах масової інформації. Ініціативи по обмеженню політичної агітації приведуть лише до повної тінізації та джинсовізації ринку політичної реклами, тому принесуть більше шкоди, ніж користі.

Успіх несистемних політиків привів до ажіотажного попиту на залучення діячів шоу-бізнесу та спорту до виборчих списків. Проте, на фокус-групах вже зараз проявляється тренд до зміни виборчих настроїв, зростає запит на професіоналів та «приземлених» місцевих лідерів. Також новим для українських виборів є актуалізація питання відносин центру та регіонів. Одразу кілька мережевих партій намагаються об'єднати під одним брендом тих місцевих лідерів, які не прив'язані до «старих» партій. Лідерство тут захопили «За майбутнє», які залучили до партії міського голову Черкас

А.Бондаренка. Об'єднані єдиним брендом «ЗМ» місцеві політики можуть дати успішний результат і провести чисельні фракції до місцевих рад: це Я.Москаленко в Київській області, С.Олійник у Дніпропетровській, А.Урбанський у Одеській чи О.Мамай у Полтавській. Також їх посилять поглинання Аграрної партії, яка має мережу у сільських територіях та керівників агрофірм у своїх лавах.

Багато міських голів обласних центрів вирішили вести на вибори іменні проекти або локальні партії. Це «Доверяй делам» в Одесі, «Блок Кернеса – успішний Харків», «Команда Марцінків» у Івано-Франківську, «Рідний дім» в Чернігові. Їх опоненти також ведуть свої команди до міських рад обласних центрів під локальними або іменними брендами, такими як «Команда Світличної» в Харкові чи «Українська морська партія» в Одесі.

Правляча партія «Слуга народу» залишається лідером електорального рейтингу в багатьох регіонах, в інших – має високий відсоток підтримки. За підсумками місцевих виборів можна прогнозувати в багатьох обласних та міських радах створення більшості міжфракційною СН як представниками центральної влади, та партіями міського голови або такими мережами як «За майбутнє», як виразниками інтересів місцевих еліт.

Найближчі завдання для влади – внести технічні зміни до Виборчого кодексу, вирішити питання виборів райрад, запобігти «виборчому туризму» та готувати комісії до проведення голосування в умовах карантинних обмежень (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/popov/5f356d4ff1579/>). – 2020. – 13.08).

Блог на сайті «Блог: Компанії, банківські рахунки, угоди, податки»

Про автора: Олег Бойчук, Роман Костенко

Зміни в орендних відносинах в час карантину

16 липня 2020 г. вступив в силу Закон України №692-ІХ “О внесенні змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання ринку нерухомості в умовах карантину” (далі – “Закон”). Основний ефект від Закону, по думці авторів, полягає в тому, що орендарі-підприємці, які змушені припинити використання орендованих приміщень в своїй діяльності через поширення на них чергових карантинних обмежень, отримують спеціальні правові підстави вимагати від орендодавця зменшення орендної плати, додатково до загальних положень Цивільного кодексу. Автори цієї публікації відзначають суперечливий і проблемний характер деяких положень Закону. В результаті, виникає необхідність в детальній і глибокій аналізі положень законодавства при розгляді кожного окремого випадку орендних відносин. Також, не виключається те, що Закон спровокує виникнення суперечливої судової практики, якщо не будуть прийняті поправки для уточнення суперечливих питань. 16 липня 2020 г. вступив в силу Закон України №692-ІХ “О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно государственной поддержки области культуры, креативных индустрий, туризма, малого и среднего бизнеса в связи с действием ограничений, связанных с распространением коронавирусной болезни COVID-19” (далее – “Закон”). Законом, в том числе, вносятся изменения относительно орендных правоотношений, а именно предусмотрено, что плата за пользование недвижимым имуществом подлежит уменьшению в течение всего времени, когда имущество не могло использоваться в предпринимательской деятельности арендатора в полной мере в связи с действием ограничений и (или) запретов вследствие карантина. При этом размер платы за пользование имуществом не может превышать совокупный объем расходов, которые арендодатель осуществил или должен

будет осуществит за соответствующий период для внесения платы за землю, уплаты налога на недвижимое имущество, отличное от земельного участка, и оплаты стоимости коммунальных услуг. Основной эффект от Закона, на наш взгляд, заключается в том, что арендаторы-предприниматели, которые вынуждены прекратить использование арендованных помещений в своей деятельности из-за распространения на них очередных карантинных ограничений, получают специальные правовые основания требовать от арендодателя уменьшения арендной платы, дополнительно к общим положениям Гражданского кодекса. Хотя стоит отметить, что положения Закона сформулированы достаточно неудачно, ведь возникают спорные вопросы, в частности: Проблематика ретроспективного применения Закона, особенно в тех случаях, когда стороны уже договорились об условиях арендных отношений на период действия карантина; Критерии определения «полного» или «неполного» объема использования имущества. Как показывает практика, существует много «средних» вариантов, при которых основной вид деятельности ограничен (например, работа ресторана для посетителей, но он функционирует «на вынос», или работа развлекательных заведений с 23 до 7 часов и т.д.). Подобные ситуации попадают в серую зону с точки зрения нового Закона. Не оставляем без внимания и дискриминационный характер Закона, ведь указанные выше нормы применяются только для частного сектора и не действуют по отношению к аренде коммунальной собственности. В результате, возникает необходимость в детальном и глубоком анализе положений законодательства при рассмотрении каждого отдельного случая арендных правоотношений. Также, не исключаем, что Закон спровоцирует возникновение противоречивой судебной практики, если не будут приняты поправки для уточнения спорных вопросов. (<https://corporate.interlegal.com.ua/izmeneniya-v-arendnyh-pravootnosheniyah-vo-vremya-karantina/>) . – 2020. – 10.08).

Блог на сайті «Судебно-юридическая газета»

Про автора: Олексій Огурцов, кандидат юридичних наук.

Аналіз встановленої заборони судді, перебуваючи на посаді, бути кандидатом на виборні посади в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, на відповідність нормам Конституції

Питання щодо збереження посади, статусу і місця роботи судді на час здійснення ним повноважень на виборній посаді потребує законодавчого врегулювання.

Починаючи ще з Закону України «Про статус суддів» від 1992 року, законодавством було встановлено для суддів певні вимоги щодо несумісності.

У вказаному Законі такі вимоги було сформульовано вкрай лаконічно, а саме, статтею 5 було визначено, що суддя не може бути народним депутатом, належати до будь-якої політичної партії, руху, входити до складу органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого та регіонального самоврядування, підприємств, які мають на меті отримання прибутку, займатись підприємницькою та іншою діяльністю, крім викладацької, наукової та іншої оплачуваної творчої діяльності у вільний від роботи час.

З певними незначними змінами ця норма проіснувала до прийняття у 2010 році Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Статтею 53 вказаного Закону було дещо не розширено, а скоріше уточнено вимоги щодо несумісності, а саме, зазначено, що перебування на посаді судді несумісне із зайняттям посади в будь-якому іншому органі державної влади, органі місцевого самоврядування та з представницьким мандатом. Суддя не має права поєднувати свою діяльність з підприємницькою або адвокатською діяльністю, будь-якою іншою оплачуваною роботою (крім викладацької, наукової і творчої діяльності), а також входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті

одержання прибутку. Суддя не може належати до політичної партії чи професійної спілки, виявляти прихильність до них, брати участь у політичних акціях, мітингах, страйках.

Вимога стосовно того, що суддя не може належати до професійної спілки, на мою думку, є дискримінаційною та суперечить статті 4 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності». Але це питання має бути темою окремого дослідження.

В цілому, вимоги щодо несумісності, які існували до 2015 року, є зрозумілими, логічними та такими, що не суперечать нормам Конституції України.

Однак у 2015 році, Законом України «Про забезпечення права на справедливий суд» Закон України «Про судоустрій і статус суддів» було викладено у новій редакції.

Зокрема, було запроваджено принципово нову вимогу щодо несумісності у вигляді заборони судді, перебуваючи на посаді, бути кандидатом на виборні посади в органах державної влади (крім судової) та органах місцевого самоврядування.

Тобто законодавча влада фактично позбавила всіх представників судової влади Конституційного права бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, яке прямо передбачене статтею 38 Конституції України.

Вважаю за доцільне більш детально проаналізувати, яким саме нормам Конституції України не відповідає запровадження вказаної вимоги.

Отже, як вже було зазначено, статтею 38 Конституції України встановлено, що громадяни мають право бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Конституційний Суд України, у своєму рішенні від 6 липня 1999 року №7-рп/99, дійшов висновку, що положення частини першої статті 38 Конституції України, за яким громадяни мають право «вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування», треба розуміти так, що громадянину України надано право вільно бути обраним до будь-якого органу державної

влади, зокрема до Верховної Ради України, до органу місцевого самоврядування – сільської, селищної, міської, районної, обласної ради, а також бути обраним сільським, селищним, міським головою.

У рішенні від 26 лютого 1998 року № 1-рп/1998, Конституційний Суд України, зокрема, зазначив, що звільнення кандидата у народні депутати України на період виборчої кампанії від виконання обов'язків за місцем роботи є його правом, а не обов'язком. У зв'язку з цим мають бути визнані такими, що не відповідають Конституції України (неконституційними), положення згідно з якими судді і прокурори, а також державні службовці можуть бути зареєстровані кандидатами у народні депутати України, якщо на момент реєстрації вони подадуть до відповідної виборчої комісії особисте зобов'язання про припинення виконання службових повноважень на період виборчої кампанії, а також положення, яким на кандидатів у народні депутати України покладається обов'язок звільнитися на період виборчої кампанії від виконання виробничих або службових обов'язків за місцем роботи з наданням неоплачуваної відпустки. Зазначеними положеннями Закону також порушується принцип рівності конституційних прав і свобод громадян (частина перша статті 24 Конституції України).

Останнє зазначене рішення Конституційного Суду України стосувалося норм Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 24 вересня 1997 року, який на сьогоднішній день вже не діє.

Водночас з наведених рішень Конституційного Суду України чітко вбачається, що будь-які обмеження щодо реалізації громадянами України права, передбаченого статтею 38 Конституції України, а також вимоги щодо припинення чи зупинення виконання службових повноважень на період виборчої кампанії, порушують принцип рівності конституційних прав і свобод громадян, а відтак не відповідають нормам Конституції України.

Крім того, відповідно до частини третьої статті 22 Конституції України при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних

законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Як вже було зазначено, до 2015 року Законом не було встановлено для суддів обмежень бути кандидатом на виборні посади в органах державної влади (крім судової) та органах місцевого самоврядування, а відтак, оскільки запровадженням такого обмеження було звужено зміст та обсяг існуючих прав певного кола громадян, частина четверта статті 54 Закон України «Про судоустрій і статус суддів», на мою думку, також не відповідає вимогам статті 22 Конституції України.

Також вважаю за необхідне звернути увагу на таке.

З 1 січня 2020 року набрав чинності Виборчий кодекс України, який так само, як й Конституція України, не лише не містить жодних обмежень щодо права судді бути кандидатом на виборні посади в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, а й декларує такі засади здійснення виборчого процесу як гарантії реалізації виборчих прав громадян, визначених Конституцією України, та рівність виборчого права.

Отже, нормативно-правовий акт (Виборчий кодекс України), який було прийнято значно пізніше аніж Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд», не містить обмежень щодо права судді бути кандидатом на виборні посади в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, що додатково підтверджує помилковість запровадження законодавцем такої норми у 2015 році.

Крім того, з аналізу статті 10 Виборчого кодексу України вбачається, що Центральна виборча комісія, територіальна виборча комісія з місцевих виборів можуть прийняти рішення про відмову в реєстрації кандидата на відповідних виборах виключно на підставі відомостей про вибуття особи, висунутої кандидатом, за межі України для постійного проживання, припинення нею громадянства України, наявності судимості, виїзду з України та в'їзду в Україну протягом встановленого цим Кодексом часу перед днем голосування, наявності рішення суду про визнання особи недієздатною.

Таким чином, Центральна виборча комісія, територіальна виборча комісія з місцевих виборів навіть не будуть мати законних підстав для прийняття рішення про відмову в реєстрації кандидатом на відповідних виборах особи, яка перебуває на посаді судді, що фактично робить заборону, яка є предметом нашого дослідження, «мертвою» нормою.

З огляду на викладене, з метою усунення дискримінації та невідповідності вимогам Конституції України, вбачається за необхідне у найкоротший час внесення суб'єктами законодавчої ініціативи та наступне прийняття Верховною Радою України відповідних змін до статті 54 Закон України «Про судоустрій і статус суддів», а саме, виключення з частини четвертої вказаної статті норми відповідно до якої «Перебуваючи на посаді, суддя не може бути кандидатом на виборні посади в органах державної влади (крім судової) та органах місцевого самоврядування».

Одночасно потребує законодавчого врегулювання питання щодо збереження посади, статусу і місця роботи судді на час здійснення ним повноважень на виборній посаді.

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» вже містить аналогічну за змістом норму (частина третя статті 94) для члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, який є суддею, відповідно до якої за таким членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України на час здійснення повноважень зберігаються посада, статус і місце роботи. Такі члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України на час здійснення повноважень відряджаються до Комісії.

Водночас, на відміну від члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, щодо особи, яку обрано на виборну посаду, яка є суддею, ця норма потребує доопрацювання у частині порядку тимчасового припинення повноважень судді з поверненням до їх виконання після припинення повноважень на виборній посаді; зупинення виплати суддівської винагороди такій особі на час припинення повноважень судді; зарахування часу виконання повноважень на виборній посаді до стажу роботи на посаді судді.

Насамкінець хочу звернути увагу суб'єктів законодавчої ініціативи та народних депутатів України на актуальність та невідкладність врегулювання порушеного питання, оскільки у демократичній державі, яка у своїй Конституції задекларувала незворотність європейського та євроатлантичного курсу, є неприпустимою дискримінація громадян

України через їх приналежність до судової гілки влади та позбавлення їх гарантованого Конституцією права (*<https://sud.ua/ru/news/blog/175376-analiz-vstanovlenoyi-zaboroni-suddi-perebuyayuchi-na-posadi-buti-kandidatom-na-viborni-posadi-v-organakh-derzhavnoyi-vladita-organakh-mistsevogo-samovryaduvannya-na-vidpovidnist-normam-konstitutsiyi>*). – 2020. – 03. 08).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 14 (199) 2020**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Комп'ютерне верстання:
Н. Крапіва

Підп. до друку 17.08.2020.
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 3,84.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net